

<https://jas.ui.ac.ir/?lang=en>

Journal of Applied Sociology

E-ISSN: 2322-343X

Vol. 33, Issue 1, No.85, Spring 2022, pp. 159-188

Received: 12.10.2020 Accepted: 29.09.2021

Research Paper

Sociological Explanation of the Effect of Social Capital on Social Adjustment: Residents of Residential Complexes in Isfahan

Mohammad Reza Nezarati Zadeh

Ph.D Student in Cultural Sociology, Department of Sociology, Dehaghan Branch, Islamic Azad University, Dehaghan, Iran
Nezaratim223@yahoo.com

Reza Esmaeili *

Assistant Professor, Department of Cultural Management and Planning, Islamic Azad University, Khorasgan Branch, Khorasgan, Iran
r.esmaeili@khuif.ac.ir

Asghar Mohammadi

Assistant Professor, Department of Sociology, Islamic Azad University, Dehaghan Branch, Dehaghan, Iran
asghar.mo.de@gmail.com

Introduction:

Today, most people in the world live in cities, where urban population is expanding rapidly, especially in the so-called less developed countries. The rapid increase in urban population and the encounter with natural obstacles and ecological problems have led to the vertical growth of cities and necessitated the use of minimum space for accommodating maximum number of people. Previous research shows that most residents of residential complexes have not found necessary adaptation to living conditions in these complexes and thus been compelled to accept such type of housing, contrary to the culture and attitude of the traditional society, while being unfamiliar with the laws and culture of apartment complexes. Social relations within a residential complex and residents' economic and cultural levels have provided more security, but not social adaptation for their social life. Accordingly, living in residential complexes requires a change in some behavioral patterns. Social capital is one of the variables that can affect the degree of social adjustment. Therefore, the present study sought to investigate the sociological effect of social capital on social adjustment. In addition, an attempt was made to answer the basic question of whether social capital and its dimensions affect the residents' levels of social adjustment in the residential complexes in Isfahan or not.

Materials and Methods:

This study was a descriptive survey and an applied research based on purpose and data collection, respectively. The data collection tool was a combination of standard and researcher-made questionnaires. The California Personality Scale was utilized for the Social Adjustment Scale, which could measure a person's individual and social adjustment profiles (first published by Thorbe, Clark, and Tiggs in 1939, quoted by Khodayari Fard et al., 2007). It consisted of the two general tests of self-adjustment and social adjustment. In this study, only its social adjustment section was applied for the residential complexes. The components of social capital were selected based on Putnam's theory.

The validity of the questionnaire was evaluated and verified using the expert judgement. To determine the

acceptable levels of the indicators in the measurement models, first, the confirmatory factor analysis of the research variables was done. To assess the reliability of the questionnaire, Cronbach's alpha coefficient was used. The statistical population of this research included all the individuals and households living in residential complexes in Isfahan (about 1155,800 people). According to Cochran's formula, 385 residents were selected as the sample. Data analysis was performed using SPSS and AMOS software.

Discussion of Results & Conclusions:

According to the descriptive analysis, the male and female respondents constituted 27.5 and 72.5% of the total sample. In terms of age, 38.4, 30.6, 28.1, and 2.9% of them were 50 years and older, 40-50 years old, 30-40 years old, and under

* Corresponding author

Nezarati Zadeh, M., Esmaeili, R., & Mohammadi, A. (2022). Sociological explanation of the effect of social capital on social adjustment: residents of residential complexes in Isfahan. *Journal of Applied Sociology*, 33(1), 159-188.

30 years old, respectively. Also, 96.9, 2.1, and 1% of them were married, single, and divorced, respectively. Education level was another variable studied in this research. According to the results, the highest percentage (48.1%) of the total sample included postgraduate students and or had a bachelor's degree, while the lowest percentage (2.6%) of them consisted of illiterate people. In terms of the length of residence, the highest (68.3%) and lowest (7.8%) percentages of the respondents lived 5-10 years and more than 11 years in the complexes, respectively. In terms of cultural capital, the residents' cultural capitals were high (9 and 6), low (5 and 2) and medium (4, 1, 10, 8, and 7) (scores above 100). The social capitals of region (6) and regions 1 and 4 were lower than the average (scores of 70-100). The middle- and lower-level areas of the city were found to have a much higher social capital compared to the upper level areas probably due to the residents' interactions with their neighbors and relatives.

The findings related to the main hypothesis of the research showed that social capital affected the residents' levels of social adjustment to their residential complexes in Isfahan. In other words, the higher the residents' social capital was, the higher their social adjustment was too. Therefore, with the increase of their social capital, their social adaptation was enhanced. The more the residents interacted and communicated with each other, the more their social adaptation were augmented.

The findings related to the 1st hypothesis of the research showed that the residents' social trust affected their social adjustment. Therefore, the more the residents trusted each other, the more their social adjustment in those complexes expanded.

The results of examining the 2nd hypothesis demonstrated that the residents' connection to social networks had an effect on their social adjustment. Therefore, the stronger social networks they had, the higher their levels of social adaptation in their complexes were.

The findings related to the 3rd hypothesis of the research indicated that the residents' normativeness had an impact on their social adjustment. That is, the more those people considered the norms related to their complexes such as cooperating with the board of directors, handling the affairs of their complexes, and feeling being useful in solving the problems of their complexes, the more their social adjustment expanded.

The results of this study showed that the degree to which a person had an appropriate social capital (such as social networks, social participation, and normativeness) acted as an important factor in the occurrence of social adjustment.

A high social capital in the society brings comfort and tranquility to the individuals, creates security and increases social participation, while the lack of social capital could lead to enhanced incompatibility and inappropriate behaviors among the residents of residential complexes. Therefore, social adjustment is one of the factors that can be observed in the presence of appropriate social capital among activists and residents of residential complexes.

The results obtained indicated that the residents' social capitals of the residential complexes in regions 2, 10, 9, and 8 were at a high level, while in region 6 it was at a low level. Consequently, the residential areas 4 and 1 were at an average level.

Keywords: Social Adaptation, Social Capital, Social Trust, Networking, Normativeness

References

- Amidnia, E., Nisi, A., & Sudani, M. (2010). Expression of existence and individual and social adjustment in female students, *Clinical Psychology Thought and Behavior*, 17(15), 37-46 (In Persian).
- Amirkafi, M. (2001). Evaluation of the feeling of security and the factors affecting it (Case study: Tehran), *Sociology of Iranian Social Issues*, 1(1), 1-26.
- Ansari, A., & Ataei, P. (2012). *Theory of action: practical reasons and rational choice*. Translated by Bagher Parham, Tehran: Naghshonegar (In Persian).
- Aron, R. (1975). *Main currents in sociological thought*. Translated by Bagher Parham, Tehran: Pocket Books Company (In Persian).
- Attar, S. (2012). *Theoretical foundations of social capital (Study of the situation of social capital in Iran)*, Yazd: Yazd University Press (In Persian).
- Azkiya, M., & Ghafari, G. (2004). *Rural development with emphasis on rural community in Iran*. Tehran: Nashr-e Ney (In Persian).
- Bourdieu, P. (1998) *Practical reason: On the theory of action*. Stanford: Stanford University Press.
- Brisson, D., & Usher, C. L. (2007). Conceptualizing and measuring bonding social capital in low-income neighborhoods. *Journal of Social Service Research*, 34(1), 1-11.
- Burt, R. S. (2005). *Brokerage and closure: An introduction to social capital*, Oxford: Oxford university press.
- Campbell, R. J. (1989). *Psychiatric dictionary*. Oxford University Press.
- Chalabi, M. (1993). Social consensus. *Social Science Letter*, 6(0), 15-28 (In Persian).
- Cheshire, L., Fitzgerald, R., Clarke, A., & Raymond, S. (2013). *Neighbourly problems in neighbourhood context: Understanding how neighbourhoods influence the prevalence of neighbourly problems and complaints*. In *trabajopresentado en la RC21 Conference*, Berlín (Vol. 29).
- Chong, S. T. (2008). *Young australians' neighbourhood social capital. Re-imagining sociology*, Annual Conference of the Australian Sociological Association, Melbourne.
- Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology*, 94, S95-S120.
- Coleman, J.R. (1998). *Social theoretical foundations*. Translated by ManouchehrSabouri, Tehran: Nashr-e Ney (In Persian).
- Coleman, J.R. (1999). *Social theoretical foundations*. Translated by ManouchehrSabouri, Tehran: Nashr-e Ney (In Persian).
- Coleman, J.R. (2010). *The role of social capital in creating human capital, from the book Social Capital: Trust, Democracy and Development*. Translated by KianTajbakhsh, AfshinKhakbaz, Hassan Pouyan, Tehran: Shirazeh (In Persian).
- Coser, L.A. (1993). *Masters of sociological thought: ideas in historical and social context 2nd edition*. Translated by Mohsen Salasi, Tehran: Scientific publications (In Persian).

- Dhingra, R., Manhas, S., & Thakur, N. (2005) Establishing connectivity of emotional quotient (EQ), spiritual quotient (SQ) with social adjustment: A study of Kashmiri migrant women. *Journal of Human Ecology*, 18(4), 313-317.
- Ebrahimi, M., Karami, G., BarazandehChoghaee, S., & Bagiyankulehmarz, M.J. (2015). An intervention in social adjustment and reducing impulsive behaviors of male students with mathematical learning disabilities: Efficiency and effectiveness of parents with Adlerian approach. *Journal of Learning Disabilities*, 5(1), 7-31 (In Persian).
- Field, J. (2006). *Social capital*. Translated by Gholam-Ali Muttaghi, Tehran: Higher Institute of Social Security Research (In Persian).
- Field, J. (2007). *Social capital*. Translated by Gholam-Reza Ghafari, Tehran: Kavir Pub (In Persian).
- Fukuyama, Y.F. (2000). *Social capital, society Order*. Translated by Gholam-AbassTavakoli, Tehran: Publication of the Iranian community (In Persian).
- Fukuyama, Y.F. (2006). *Social capital, society Order*. Translated by Gholam-AbassTavakoli, Tehran: Nashre Iran (In Persian).
- Golabchi, M. (2001). The criteria for the design and construction of tall buildings. *Journal Management System*, 9(0), 52-62 (In Persian).
- Goodestein L. D., & Lanyon, R.T. (1995). *Adjustment behavior and personality*. Arizona state University.
- Grenfell, M. (2010). *Key concepts of bourdieu*, translated by Mohammad Mehdi Labibi, Tehran: Afkar Publishing. (In Persian)
- Hajjari, S. (2005). *Evaluation of the effectiveness of group problem solving training on social adjustment in women with bipolar disorder*. Master Thesis in Psychology, University of Isfahan (In Persian).
- IslamiNasab, A. (1995). *Islamic Psychology*. Tehran:Nashr-e Bonyad (In Persian).
- Khatibi, A. (2017). A sociological explanation about neighborhood interactions and its impact on residents' social happiness in hamadan city. *Journal of Urban Studies*, 7(22), 107-134 (In Persian).
- Mousavi, A. (2006). *Local development planning with emphasis on the social capital of students' dormitory in Mashhad*. Master's thesis, TarbiatModarres University (In Persian).
- Norouzizadeh, Z., Ghafourian, M., & Afshinmehr, V. (2017). Recognition of the components of social sustainability and their impact on increasing social interactions in housing (case study: abazar neighborhood, Tehran). *Journal of Hoviatshahe*, 11(2), 31-42 (In Persian).
- Parvin, L. (1995). *Personality psychology: theory and research*. Translated by Mohammad Jafar Javadi & Parvin Kadivar, Tehran: SAMT (In Persian).
- Pohchin, L. (2006). *Exploration of social capital and physical activity participation among adults on Christmas Island* (Doctoral dissertation, PHD.Dissertation.School of human movement and exercises science & school of social and cultural studies.University of Western Australia).
- Portes, A. (1998). Social capital: its origins and applications in modern sociology, *Annual Review of Sociology*, 24(1), 1-24.
- Pourmoghadas, A. (1988). *Psychological compatibility*. Isfahan: Isfahan Publications (In Persian).
- Putnam, R. D. (1995). Tuning in, tuning out: The strange disappearance of social capital in America. *PS: Political Science & Politics*, 28(4), 664-683.
- Reed-Victor, E. (2004). Individual differences and early school adjustment: Teacher appraisals of young children with special needs. *Early Child Development and Care*, 174(1), 59-79.
- Ritzer, G. (1994). *Contemporary sociological theory*. Translated by Mohsen Salasi, Isfahan: Iranian Student Book Agency (In Persian).
- Seidman, S. (2012). *Queer-ing sociology*. Translated by HadiJalili, Tehran:Nashr-e Ney (In Persian).
- Sharepour, M., Razeghi, N., & EbrahimiGetabi, H. (2015). Investigating the factors affecting the level of neighborhood relations in the city of Babol. *Iranian Sociological Association*, 17(1), 49-77 (In Persian).
- Shokohi, A. (2003). *Population and development of the collection of articles of the Center for urban planning studies and research in Iran*. Tehran: Publishing Institute of Iran Urban Planning and Architecture Studies and Research Center (In Persian).
- Tavassoli, GH.A., & Mousavi, M. (2006). The concept of capital in classical and modern theories with emphasis on social capital theories. *Journal Nameh-ye Olum-E Ejetmai*, 26, 1-32 (In Persian).
- Turner, J. H. (1998). *The structure of sociological theory*, Belmont: wadsworth.
- Van Eijk, G. (2012). Good neighbours in bad neighbourhoods: narratives of dissociation and practices of neighbouring in a 'problem'place. *Urban Studies*, 49(14), 3009-3026.
- Weitzman, A., Menninger, William, C. (1996). *The development of personality and mental health*. Translated by SimaNaziri, Tehran: Publications of the Association of Parents and Educators (In Persian).
- Yar Mohammadian, A., Sharafian-Rad, H. (2011). Analysis of the relationship between intelligence and social adjustment in adolescents. *Journal of Applied Sociology*, 22(4), 1-35 (In Persian).
- Zaki, M.A. (2010). Adaptation to the university and its relationship with social support a case Study: The Student of Isfahan University. *Journal of Youths, Culture and Society Research*, 4, 107-130 (In Persian).

<http://dx.doi.org/10.22108/jas.2021.125325.1994>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20085745.1401.33.1.7.0>

نشریه جامعه‌شناسی کاربردی

سال سی و سوم، شماره پیاپی (۸۵)، شماره اول، بهار ۱۴۰۱، ص ۱۵۹-۱۸۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۷/۷

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۷/۲۱

مقاله پژوهشی

تبیین جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر سازگاری اجتماعی نمونه: ساکنان مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان

محمدرضا نظارتی‌زاده، دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، گروه جامعه‌شناسی، دانشگاه

آزاد اسلامی، واحد دهقان، ایران

nezaratim223@yahoo.com

رضا اسماعیلی* ، استادیار، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی فرهنگی، دانشکده مدیریت، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان

(خوراسگان)، اصفهان، ایران

r.esmaeili@khuisf.ac.ir

اصغر محمدی، استادیار، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دهقان، ایران

asghar.mo.de@gmail.com

چکیده

تغییر ساختار کاربری فضایی شهرها موجب تشدید مسائل اجتماعی از جمله کاهش سازگاری اجتماعی میان ساکنان مجتمع‌های مسکونی شهری شده است؛ بنابراین، هدف از پژوهش حاضر بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی و ابعاد آن بر سازگاری اجتماعی بین ساکنان مجتمع‌های مسکونی مناطق شهر اصفهان در سال ۱۳۹۸ با ترکیبی از نظریه‌های جامعه‌شناختی و روان‌شناختی است. جامعه آماری این پژوهش، همه افراد و خانوارهای ساکن مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان‌اند که تعداد ۳۸۵ نفر از ساکنان، طبق فرمول کوکران به‌منزله نمونه با شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای و تصادفی طبقه‌ای انتخاب شدند. این پژوهش به روش پیمایشی انجام شد و داده‌ها با ابزار پرسش‌نامه با پایایی و روایی مناسب جمع‌آوری شدند. برای تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی (میانگین و درصد) و آمار استنباطی (تحلیل عاملی تأییدی و روش مدل‌سازی معادلات ساختاری) با نرم‌افزار SPSS و AMOS استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد سرمایه اجتماعی و ابعاد آن (اعتماد اجتماعی، اتصال به شبکه‌های اجتماعی و هنجارگرایی) بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان تأثیر داشته است. **واژه‌های کلیدی:** سرمایه اجتماعی، سازگاری اجتماعی، اعتماد اجتماعی، اتصال به شبکه‌ها، مجتمع مسکونی

* نویسنده مسؤول

نظارتی‌زاده، م. ر.؛ اسماعیلی، ر. و محمدی، ا. (۱۴۰۱). «تبیین جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر سازگاری اجتماعی نمونه: ساکنان مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان». نشریه جامعه‌شناسی کاربردی، ۳۳(۱): ۱۵۹-۱۸۸.

2322- 343X/ © 2022

This is an open access article under the CC-BY-NC-ND 4.0 License ([https://creativecommons.org/licenses BY-NC-ND 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/))

<http://dx.doi.org/10.22108/jas.2021.125325.1994>

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.20085745.1401.33.1.7.0>

مقدمه و بیان مسئله

امروزه بیشتر مردم جهان در شهرها زندگی می‌کنند و جمعیت شهرنشین با شتاب فزاینده‌ای به‌ویژه در کشورهای به اصطلاح کمتر توسعه‌یافته در حال گسترش است؛ این عوامل سبب بروز مسائل و مشکلاتی مانند افزایش دامنه نابرابری‌های اجتماعی، ناسازگاری، فقر، بزهکاری، تنزل ارزش‌ها و حتی تغییراتی در هنجارها، ارزش‌ها و رفتارهای اجتماعی افراد نسبت به گذشتگان خود می‌شود. مجموعه ذکرشده و عوامل دیگر موجب می‌شود انسان شهری در چارچوب محدودتر و در جمع نسبتاً کوچک‌تری از کل جامعه شهری زندگی و تنها در جمع محدودتری که یکدیگر را نظاره می‌کنند و نسبت به هم توجه دارند، گذر عمر کند. انقلاب صنعتی در غرب، انقلابی بود که موجب تغییرات ساختاری در تمام ابعاد مادی و غیرمادی فرهنگ شد. افزایش شتابان جمعیت شهرنشین و برخورد با موانع طبیعی و روبه‌روشدن با مسائل بوم‌شناختی سبب رشد عمودی شهرها و نیازمند استفاده از حداقل فضا برای حداکثر افراد شده است.

کشورهای توسعه‌یافته همراه با گسترش فیزیکی شهر و رشد متعادل جمعیت شهرنشین، اقدام به حل مشکلات به شیوه علمی کردند؛ یعنی الگوها و نظریه‌هایی که خود ساخته و پرداخته بودند، برای حل مشکلات خود به کار بردند. این امر به دلیل انطباق نظریه با واقعیت، مشکلات کمتری به همراه داشت؛ اما در کشورهای جهان سوم وضع به‌گونه دیگری رقم خورد. فناوری‌ها و تجلیات مادی بدون الگوسازی وارد شد. الگوی رشد جمعیت بدون تغییر به بقای خود ادامه داد و در کنار سایر عوامل، انفجار جمعیت را موجب شد. ازجمله پیامد این وضعیت را می‌توان شهرنشینی حاد دانست. پیامد این پدیده، تقاضای زیاد برای مسکن است که به دلیل محدودیت گسترش شهرها، راه‌حل جدیدی را می‌طلبد. بروز این پدیده در ایران، مدیران و برنامه‌ریزان شهری را به روی آوردن به بلندمرتبه‌سازی تشویق کرد. ازسویی، رشد جمعیت شهری و

گذر زمان در چند دهه گذشته، در نحوه شکل زندگی مردم تغییرات اساسی و بنیادینی به وجود آورده است و ازسوی دیگر، خارج‌شدن خانه‌ها از فضایی که وسعت آن امروزه برای نسل جدید کمتر در تخیل می‌گنجد و تبدیل‌شدن آنها به خانه‌هایی در ابعادی کوچک‌تر، به‌گونه‌ای که هر خانه روی خانه دیگری بنا شده است، الگویی از زندگی را به نام مجتمع مسکونی و آپارتمانی به وجود آورده است؛ الگویی که زندگی در آن برخلاف زندگی در خانه‌های حیاطدار و بزرگ، تابع قواعد و قوانین خاص خودش است.

بررسی پژوهش‌های انجام‌شده نشان می‌دهد بیشتر ساکنان مجتمع‌های مسکونی با شرایط سکونت در مجتمع، سازگاری لازم را نیافته‌اند و اجبار در پذیرش این نوع سکونت، مغایر با فرهنگ و نگرش جامعه سنتی و ناآشنا به قوانین و فرهنگ آپارتمان‌نشینی، محیط‌های مجتمع‌های مسکونی را به فضایی تنش‌زا تغییر داده است. رضایت از سکونت در مجتمع‌های مسکونی فقط به دلیل مشکلات مالی و آرزوی داشتن یک واحد مسکونی است (شکوهی، ۱۳۸۲: ۴۸۹) و به دلیل نبود برخورد مناسب با پدیده بلندمرتبه‌سازی و آپارتمان‌نشینی در ایران و در نظر نگرفتن علایق و نگرش‌های ساکنان آنها، همواره مسائل، مشکلات و نارسایی‌هایی در نحوه استفاده از این بناها وجود داشته است (گلابچی، ۱۳۸۰: ۵۳).

سازگاری اجتماعی می‌تواند درباره فرایند سرمایه اجتماعی پیامدهای منفی و جبران‌ناپذیری داشته باشد؛ بنابراین، باید همه افراد و شهروندان برای تقویت سازگاری اجتماعی با یکدیگر تلاش جدی داشته باشند. زندگی آپارتمانی مسئله همزیستی جمعی را حل نکرده و معضلات اجتماعی و روانی زیادی به دنبال داشته است. با وجود نزدیک‌شدن ساختمان‌ها و کوتاه‌شدن فاصله‌های انسانی در حد یک دیوار یا سقف، انسان‌ها از نظر روحی و روانی هر روز به مراتب بیشتر از هم فاصله می‌گیرند. همکاری، همفکری، همدلی و هم‌بانی و به‌طور کلی همزیستی جمعی در زندگی آپارتمانی هر روز

ساکنان مجتمع‌های مسکونی.

ادبیات پژوهش و مبانی نظری

مبانی مفهومی و نظری سازگاری اجتماعی

زندگی مستلزم سازگاری است و سازگاری جریانی است که طی آن افراد برای وفق‌دادن امکانات و قابلیت‌های درونی خود با الزامات و بایدها و نبایدهای بیرونی تلاش می‌کنند (Reed, 2003). بر این اساس، سازگاری اجتماعی نیز به معنی تلاش فرد برای وفق‌دادن خود با محیط اجتماعی و یا تغییر محیط اطراف به نفع ارضای نیازها و انگیزش‌های خود است (Campbell, 2009؛ ابراهیمی و همکاران، ۱۳۹۴). سازگاری اجتماعی انعکاسی از نوع تعامل فرد با دیگران و محصول تلاش هوشمندانه فرد در ایجاد تعامل میان رضایت از نقش خود در محیط اجتماعی و نحوه عملکرد در آن نقش‌هاست (wiseman, 1975 به نقل از یارمحمدیان و شرفیان‌راد، ۱۳۹۰: ۴۶).

منظور از سازگاری رابطه‌ای است که میان فرد و محیط او، به‌ویژه محیط اجتماعی، وجود دارد و به او اجازه می‌دهد به نیازها و انگیزه‌های خود پاسخ گوید. فرد زمانی از سازگاری بهره‌مند است که بتواند میان خود و محیط اجتماعی رابطه سالمی برقرار و انگیزه‌های خود را ارضا کند. در غیر این صورت، او را ناسازگار می‌پنداریم؛ در واقع، سازگاری با محیط، مهارتی است که باید یاد گرفته شود (اسلامی‌نسب، ۱۳۷۴: ۱۸).

گوداشتاین و لانیون^۱ (1995) سازگاری را فرایند پیوسته‌ای می‌دانند که در آن، تجارب یادگیری اجتماعی شخصی، سبب ایجاد نیازهای روانی او می‌شود و نیز امکان کسب توانایی و مهارت‌هایی را ایجاد می‌کند که از طریق آن می‌توان به ارضای نیازها پرداخت. انجمن روان‌پزشکان آمریکا (1994) سازگاری اجتماعی را چنین تعریف کرده است: هماهنگ کردن رفتار برای برآورده کردن نیازهای محیطی که غالباً مستلزم اصلاح تکانه‌ها، هیجان‌ها یا نگرش‌هاست (نقل از حجاری، ۱۳۸۴: ۳۵). سازگاری اجتماعی به‌منزله مهم‌ترین نشانه

کمتر می‌شود. این روند در جامعه ایران و به‌ویژه اصفهان رواج داشته است. در چنین وضعیتی، ناهنجاری گسترش می‌یابد و سبب تضعیف انسجام مکانیکی میان ساکنان این مجتمع‌ها نیز می‌شود؛ همین امر موجب فاصله اجتماعی می‌شود و نابرابری‌ها را گسترش می‌دهد.

روابط اجتماعی داخل یک مجتمع مسکونی و سطح اقتصادی و فرهنگی ساکنان، امکان شکل‌گیری امنیت و سازگاری اجتماعی را برای زندگی اجتماعی مردم مهیا می‌کند؛ به بیان دیگر، به دلیل نبودن معنا و مفهوم دیرینه همسایگی، سطح روابط شهروندان در مجتمع‌ها و میزان سازگاری آنها به وضعیت ناهنجاری تبدیل می‌شود و این نکته‌ای است که باید عوامل مؤثر بر آن بررسی و شناخته شود.

بنابراین، با توجه به مطالب گفته‌شده، زندگی در مجتمع‌های مسکونی، به تغییر برخی الگوهای رفتاری نیازمند است. تغییر در رفتار هم به زمان نیاز دارد و سرمایه اجتماعی از جمله متغیرهایی است که می‌تواند بر میزان سازگاری افراد مؤثر باشد. پژوهش حاضر به دنبال تبیین جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی است و در آن تلاش می‌شود تا به این سؤال اساسی پاسخ داده شود: آیا سرمایه اجتماعی و ابعاد آن بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی در شهر اصفهان تأثیر دارد؟

اهداف پژوهش به شرح زیرند:

الف) هدف کلی:

بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی.

ب) اهداف جزئی:

- بررسی تأثیر اعتماد اجتماعی بر میزان سازگاری ساکنان مجتمع‌های مسکونی.
- بررسی تأثیر اتصال به شبکه‌های اجتماعی بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی.
- بررسی تأثیر هنجارگرایی بر میزان سازگاری اجتماعی

¹ Goodstein & Lanyon

است که می‌تواند بر تمام ابعاد زندگی فرد تأثیر بگذارد (Dhingru et al., 2005).

منظور از سازگاری رابطه‌ای است که میان فرد و محیط او، به‌ویژه محیط اجتماعی، وجود دارد و به او امکان می‌دهد تا به نیازها و انگیزه‌های خود پاسخ گوید. فرد زمانی از سازگاری بهره‌مند است که بتواند میان خود و محیط اجتماعی رابطه سالمی برقرار و انگیزه‌های خود را ارضا کند. در غیر این صورت، او را ناسازگار قلمداد می‌کنیم؛ در واقع، سازگاری با محیط، مهارتی است که باید آموخته شود (اسلامی‌نسب، ۱۳۷۴: ۱۸).

توافق یا سازگاری، فرایندی است که بر فروکش کردن تضادها دلالت می‌کند و زمانی پدید می‌آید که روابط بالادست و فرودست موقتاً تثبیت شده و از طریق قوانین و آداب و رسوم زیر نظارت درآمده باشند (کوزر، ۱۳۷۲: ۴۷۸).

به عبارتی، توافق جمعی برای مجموعه‌ای از اصول و قواعد اجتماعی است که در میدان تعامل اجتماعی به وجود می‌آید که خود، مولد انرژی عاطفی است و انرژی عاطفی همزمان نتیجه و موجد وفاق اجتماعی است (چلبی، ۱۳۷۲: ۱۷). به سازگاری از دیدگاه جامعه‌شناسی نیز توجه شده است؛ مانند مرتون، پارسونز، دورکیم و ... که به‌طور خلاصه به برخی از نظریه‌های آنها اشاره می‌شود:

سازگاری در دیدگاه کنت، به وفاق اجتماعی (آرون، ۱۳۵۴: ۲۹۰) و در دیدگاه دورکیم به همبستگی اجتماعی (ریتزر، ۱۳۷۳: ۷۵) تعبیر شده است.

مرتون در مقاله مشهورش با عنوان «ساختار اجتماعی و بی‌هنجاری»، از نوعی سازگاری سخن گفته است که ممکن است در جایی بروز کند که تأثیر نظم معیارهای جمعی ضعیف شده باشد. او وضعیتی را گزارش می‌دهد که در آن از نظر فرهنگی هدف‌های تعیین شده با وسایل مناسب برای رسیدن به آن هدف‌ها سازگاری نخواهند داشت (به نقل از ستوده، ۱۳۷۲: ۱۳۷). پارسونز معتقد است کنش اجتماعی دو جنبه دارد؛ یعنی آنچه فرد درصدد آن است، به دو جنبه بستگی دارد: یکی آنچه

سلامت روان از مباحثی است که توجه بسیاری از جامعه‌شناسان و روان‌شناسان را به خود جلب کرده است. رشد اجتماعی مهم‌ترین جنبه رشد وجود هر شخص و مهم‌ترین نشانه سلامت روان محسوب می‌شود. معیار اندازه‌گیری رشد اجتماعی هر فردی، سازگاری او با دیگران است. رشد اجتماعی هم در سازگاری با اطرافیان که فرد با آنها ارتباط دارد و هم در میزان موفقیت شغلی و تحصیلی او تأثیر دارد (وایتسمن و همکاران، ۱۳۷۵: ۱۲۸). ابعاد سازگاری شامل سازگاری اخلاقی، روانی، اجتماعی و جسمانی است که در رأس آنها سازگاری اجتماعی قرار دارد (اسلامی‌نسب، ۱۳۷۴: ۱۴). سازگاری اجتماعی مؤلفه‌ها و نشانه‌های خاصی دارد که از جمله می‌توان به استقلال، مسئولیت‌پذیری، آینده‌نگری، توانایی تصمیم‌گیری، حفظ تعادل و میانه‌روی در زندگی اشاره کرد (حجاری، ۱۳۸۴: ۳۲).

دیدگاه‌های نظری درباره سازگاری اجتماعی

بنا بر اهمیت موضوع، به برخی از دیدگاه‌های موجود درباره سازگاری از دید نظریه پردازان مختلف پرداخته می‌شود: برای دریافت دقیق‌تر موضوع، نیاز است به مبانی نظری مرتبط با پژوهش پرداخته شود. در این بخش، از نظریه‌های برخی از روان‌شناسان و جامعه‌شناسان کلاسیک و معاصر در زمینه سازگاری استفاده شده است. سازگاری به لحاظ روان‌شناسی یعنی تطبیق با محیط برای رفع نیازهای فردی (پورمقدس، ۱۳۶۷: ۳)؛ بنابراین، سازگاری، فرایندی اجتماعی است که برآیند تأثیر عوامل متعدد فردی، خانوادگی و محیطی است و پدیده‌ای تک‌علیتی محسوب نمی‌شود؛ از این رو، پژوهشگران عوامل متعددی را بررسی کرده‌اند که در سازگاری شخصی و اجتماعی افراد نقش دارند (زکی، ۱۳۸۹: ۱۱۳).

سازگاری، فرایند پیوسته‌ای است که طی آن فرد رفتار خود را با هدف ایجاد رابطه مفید و مؤثر با محیط، سایر انسان‌ها و خود تغییر می‌دهد. اساس سازگاری اجتماعی به وجود آوردن تعادل بین خواسته‌های فرد و انتظارات جامعه

اجزا و اطلاعات توان عمل به شیوه سالم را دنبال کند تا از خطاهای شناختی که پایه و اساس ناسازگاری است، منفک شود (اسلامی‌نسب، ۱۳۷۴: ۹۲).

سازگاری از دیدگاه پدیدارشناختی: درباره متغیر سازگاری

اجتماعی براساس دیدگاه پدیدارشناختی، درک هر فرد از جهان یگانه است. این ادراک‌ها میدان پدیداری فرد را هموار می‌کند. انسان‌ها همان گونه به محیط حساس‌اند که آن را می‌فهمند. میدان پدیداری فرد، شامل ادراک‌های هشیار و ناهشیار اوست. ادراک‌هایی که فرد از آنها آگاه است یا نیست؛ ولی تعیین‌کننده مهم رفتار، مخصوصاً در انسان‌های سالم ادراک‌هایی است که می‌توانند به صورت آگاه نمایان شوند. اگرچه میدان پدیداری اصولاً دنیای خصوصی انسان را شامل می‌شود، می‌توان این دنیا را آنگونه که افراد درک می‌کنند، دید و رفتار را از دریچه‌های چشم آنها و با معنای روان‌شناختی که برای آنها دارد، تفسیر کرد (Rogers, 1951 به نقل از پروین، ۱۳۷۴: ۹۱).

تعاریف و مباحث نظری مربوط به سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی از جمله مفاهیم جدید، سخت و پیچیده جامعه‌شناسی است که اگرچه لفظ و معنای آن قدمتی طولانی در علوم اجتماعی دارد، دانشمندان مختلف مانند جان یاکوبز (1961)، کلمن (1998)، بوردیو (1986)، پاتنام (1993)، ولکاک (2001)، فوکویاما (1999) پاکستون (1999) (به نقل از کلمن، ۱۳۸۹) از آن بهره برده‌اند؛ ولی اولین بار «هانیفن» (۱۳۸۹) از این مفهوم استفاده کرد.

سرمایه اجتماعی به‌طور کلی مجموعه منابع بالقوه‌ای است که با عضو شدن در شبکه‌های اجتماعی کنشگران و سازمان‌ها به دست می‌آید؛ به عبارتی، سرمایه اجتماعی شامل روابط مبتنی بر اعتماد و بده بستان در شبکه‌های اجتماعی است (Pohchin, 2006: 15). استدلال سرمایه اجتماعی در ضعیف‌ترین و معمول‌ترین حالت آن، این است که سرمایه اجتماعی منبعی است که کنشگران می‌توانند برای دستیابی به اهدافشان از آن بهره ببرند (فیلد، ۱۳۸۶: ۱۱۴).

فرد خود به انجام آن علاقه‌مند است و دیگری آنچه دیگران از او می‌طلبند. پارسونز معتقد است افراد برای اینکه به توافق برسند، باید مطابق با انتظارات یکدیگر رفتار کنند. در این صورت، هم رضایت فردی مدنظر گرفته و هم رضایت یکدیگر فراهم می‌شود (به نقل از توسلی، ۱۳۷۰: ۲۴۱). دورکیم در کتاب «درباره تقسیم کار اجتماعی» دو نوع خاص از همبستگی در جامعه را بیان می‌کند: همبستگی مکانیکی که ناشی از تشابه و سازگاری میان افراد است و در آن تخصص‌ها یکسان‌اند و همبستگی ارگانیکی که اساس آن بر وجودداشتن شباهت، تجانس و تضاد افراد است (دورکیم، ۱۳۷۸: ۱۲۷).

سازگاری از دیدگاه زیست‌شناختی: پژوهشگران پیرو

این مکتب، در بیشتر مواقع توصیه می‌کنند که پاره‌ای از زمینه‌های بیولوژیکی فرد، گرایش به رفتار ناسازگارانه را آسان می‌کند و زمانی که فرد در معرض روابط ناسازگارانه قرار گرفت، زمینه بیولوژیکی فرد با روابط نامطلوب و نامناسب محیط، عامل اصلی سازکار گرایش به ناسازگاری می‌شود (اسلامی‌نسب، ۱۳۷۴: ۸۳). در عین حال، "من «زمانی آنقدر قوی و توانمند است که فرد را به مقامی سوق می‌دهد که در برخورد با مشکلات، سازکارهای دفاعی را قبول ندارد؛ بنابراین، سلامت روان که از ویژگی‌های اصلی و بارز انسان‌های سازگار است، جدای از فرض روانی است؛ یعنی برای چنین فردی عدم مرض روانی فقط مصداق بارز جهت ناسازگاری نخواهد بود» (اسلامی‌نسب، ۱۳۷۴: ۸۶).

سازگاری از دیدگاه روان‌شناختی: از دیدگاه

روان‌شناختی، انسان سازگار به کسی می‌گویند که توانایی و قدرت پردازش صحیح اطلاعات را دارد و چون قادر به چنین کاری است، یک نظام ارزشی واقع‌بینانه برای خود در نظر می‌گیرد تا متأثر از نوسانات روانی دردناک و اختلالات با دیگران نباشد. این روند او را سوق می‌دهد تا احساس بهتری پیدا کند؛ اما پردازش اطلاعات مبتنی بر این فرض است و طی آن برخی از عملیات منحصر به فرد و مشخص، روی اطلاعات ورودی انجام خواهد گرفت. یک فرد سازگار باید در همه

وجود آنها کنشگران اجتماعی با یکدیگر ارتباط برقرار نمی‌کنند و شرط لازم برای برقراری کنش اجتماعی و در نتیجه، کسب سرمایه اجتماعی برای کنشگر است. بعد ارتباطی شامل متغیرهای اعتماد، هنجار، تعهدات و روابط متقابل است (موسوی، ۱۳۸۵: ۴۸).

دیدگاه‌های نظری درباره سرمایه اجتماعی

پیر بوردیو (۱۹۳۰-۲۰۰۲)، جامعه‌شناس مطرح فرانسوی است که کارهایش، دامنه وسیعی از علوم را در بر می‌گرفت؛ از نظریه فلسفی و ادبی تا جامعه‌شناسی و انسان‌شناسی. بوردیو معمولاً با علاقه به این مفاهیم شناخته می‌شود: قدرت، خشونت نمادین، انسان‌دانشگاهی و روابط میان ساختارهای تاریخی و کارگزاران. ایده‌های موردتوجه او شامل سرمایه فرهنگی، زمینه (میدان)، عادت‌واره، خودفریبی، بازتابندگی، سرمایه اجتماعی، سرمایه نمادین و خشونت نمادین است (Bourdieu, 1986).

بوردیو نخستین تحلیل منظم از سرمایه اجتماعی را معرفی کرده است که قوی‌ترین تحلیل بین تحلیل‌هایی است که مفهوم سرمایه اجتماعی را در گفتمان جامعه‌شناسی معاصر ترکیب کردند (Portes, 1998: 4). بعضی از صاحب‌نظران معتقدند نظریه بوردیو منسجم‌ترین نظریه جامعه‌شناسانه در تبیین مفهوم سرمایه اجتماعی است (فیلد، ۱۳۸۶: ۲۷). بوردیو فعالیت‌های فکری خود را پیرامون موضوعات نابرابری اجتماعی و پایداری طبقه اجتماعی هدایت می‌کرد (بوردیو، ۱۳۸۹: گرنفل، ۱۳۸۹).

در نظر بوردیو سرمایه چهار گونه است: سرمایه اقتصادی (ثروت)، سرمایه فرهنگی (صلاحیت، دانش)، سرمایه نمادین (افتخار، پرستیژ) و سرمایه اجتماعی (پیوندهای اجتماعی و اعتماد) (سیدمن، ۱۳۸۸: ۱۹۸). توزیع این چهار نوع سرمایه تعیین‌کننده موقعیت طبقاتی عینی فرد در نظام اجتماعی است؛ به عبارت دیگر، ساخت طبقاتی از طریق ترکیب انواع این سرمایه به وسیله گروه‌ها به وجود می‌آید. طبقات بالا بیشترین میزان سرمایه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و نمادین را دارند. طبقه

سرمایه اجتماعی مفهومی چندبعدی و شامل هنجارها و شبکه‌های اجتماعی است؛ به عبارت دیگر، منظور از سرمایه اجتماعی شبکه‌های اجتماعی همراه با هنجارها، ارزش‌ها و تفاهات مشترکی است که همکاری میان گروه‌ها را آسان می‌کند. از نظر لغوی «سرمایه اجتماعی» از دو واژه «سرمایه» و «اجتماعی» به وجود آمده است. سرمایه منعی است که افراد، اجتماع و در نهایت، کل جامعه از آن برای تحقق اهدافشان استفاده می‌کنند. مفهوم سرمایه اجتماعی برای اولین بار در دهه ۱۹۹۰ با انتشار مجموعه مقالاتی که بعدها پاتنام در قالب کتاب *بازی بولینگ تنهایی* (2000) منتشر کرد، توجه عمومی را به دنبال داشت. در این کتاب، نویسنده به بررسی افول سرمایه اجتماعی طی چند دهه گذشته پرداخته است. دانشمندان در حوزه‌های مختلف روی مقوله سرمایه اجتماعی پژوهش کرده‌اند و متوجه شده‌اند که چگونه مناسبات میان گروه‌ها و سازمان‌ها با نتایج اقتصادی و سیاسی ارتباط دارد. به عقیده کلمن، سرمایه اجتماعی بخشی از ساختار اجتماعی است که به افراد به‌منزله کنشگران اجازه صادر می‌کند تا با استفاده از آن به منافع خود برسند (کلمن، ۱۳۷۸: ۴۵۸).

در دسته‌بندی کلی، سرمایه اجتماعی به سه بعد ساختاری، شناختی و ارتباطی تقسیم می‌شود که هر یک از این ابعاد کلی، خود شامل شاخص‌های گوناگونی است.

بعد ساختاری: این بعد از سرمایه اجتماعی بیشتر ناظر بر روابط موجود و میزان و شکل این روابط است که در واقع، نمود عینی سرمایه اجتماعی در جامعه است. باید توجه کرد که در سنجش سرمایه اجتماعی معمولاً این دو بعد اهمیت دارند.

بعد شناختی: این بعد بیشتر متناظر با اشتراکاتی است که کنشگران اجتماعی از طریق آنها با یکدیگر ارتباط دارند. این بعد را می‌توان زبان مشترک ناشی از شناخت متقابل نیز نام گذاشت که شامل ارزش‌ها، باورها، نگرش‌ها و پنداشت‌های اجتماعی است؛ پنداشت‌هایی که زمینه را برای تعاون و همکاری اجتماعی مهیا می‌کنند.

بعد ارتباطی: این بعد، ناظر بر متغیرهایی است که بدون

سرمایه، مولد است. سرمایه اجتماعی، برخلاف سایر اشکال سرمایه، به‌طور ذاتی در ساختار روابط کنشگران با هم و رابطه بین آنها حضور داشت» (Coleman, 1998: 49). از نظر او سرمایه اجتماعی ترکیبی از ساختارهای اجتماعی است که تسهیل‌کننده کنش‌های معینی از کنشگران درون این ساختارهاست.

سرمایه اجتماعی منبعی برای کنش افراد است که دارایی و سرمایه افراد است؛ این دارایی، شیء واحدی نخواهد بود؛ بلکه ویژگی‌هایی است که در ساختار اجتماعی وجود خواهد داشت و سبب می‌شود افراد با سهولت بیشتری وارد کنش اجتماعی شوند (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۶۲). کلمن سرمایه اجتماعی را از ابعاد مختلف مطرح کرد. وی برای تعریف سرمایه اجتماعی از نقش کارکرد آن بهره برد و تعریفی کارکردی از سرمایه اجتماعی گزارش کرد. بر این اساس، سرمایه اجتماعی شیء واحدی نخواهد بود؛ بلکه انواع چیزهای گوناگونی است که دو ویژگی مشترک دارند: «اولاً همه آنها مشتمل بر جنبه‌ای از ساختارهای اجتماعی است. ثانیاً برخی کنش‌های خاص کنشگران را داخل محدوده ساختار، هموار می‌کند» (کلمن، ۱۳۸۹: ۴۹).

رابرت پاتنام برای مطالعه درباره امور مدنی در ایتالیا سبب گسترش مفهوم سرمایه اجتماعی شد. پاتنام از کتاب بنیادهای نظریه اجتماعی کلمن تأثیر می‌گیرد؛ او کارهای تأثیرگذارش را در فضای فکری کلمن بنیان کرد؛ یعنی حفظ کردن تمرکز بر کنش‌هایی که به‌وسیله ساختار اجتماعی هموار می‌شود (Burt, 2005). «اندیشه‌های پاتنام پیرامون محورهای سه‌گانه‌ای تحت عناوین شبکه‌های مشارکت مدنی، هنجارهای معاملی متقابل یا بده بستان و اعتماد به دست می‌آید که برای تعریف سرمایه اجتماعی نیز از همین سه محور بهره‌مند است» (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۳: ۵۲). پاتنام نگاهی فراتر از سطح فردی به سرمایه اجتماعی و کاربرد این مفهوم داشت. او سرمایه اجتماعی را کالایی عمومی مطرح کرد؛ بدین معنا که نگاهی کلان و ساختاری دارد. پاتنام اعتقاد دارد همکاری و تعاون داوطلبانه درجایی که ذخیره انباشتی اساسی از سرمایه اجتماعی در قالب

متوسط مقدار کمتری از این انواع و طبقه پایین کمترین بهره‌برداری را از ترکیب این منابع دارد (Turner, 1998: 512-513). اشکال گوناگون سرمایه قابلیت تبدیل به هم را دارند؛ به همین ترتیب، تحصیلات تبدیل‌شدنی به سرمایه اقتصادی است و گاه احتمال دارد به سرمایه اجتماعی نیز تبدیل شود؛ به این ترتیب، تحصیلات و داشتن مدارک عالی مشاغل پردرآمدی را در اختیار فرد می‌گذارد که با قرارگرفتن در آن موقعیت‌ها، می‌تواند هم به پول هم به قدرت برسد. همچنین از نمادهایی برای مشروعیت‌بخشیدن به موقعیت خود بهره‌مند می‌شود. از دیدگاه بورديو «سرمایه اقتصادی ریشه دیگر انواع سرمایه است» (فیلد، ۱۳۸۶: ۳۱). ریشه این نوع تفکر را باید در تأثیرپذیری عمیق او از جامعه‌شناسی مارکسیستی پیدا کرد. او در تعریف و تشریح ابعاد هر یک از انواع سرمایه به‌دنبال چگونگی اثرگذاری آنها بر پایداری ساختار طبقاتی جامعه و نابرابری‌های اجتماعی است. به نظر او، میزان و کیفیت موجودی هر یک از این سرمایه‌های در دست افراد و گروه‌ها بیان‌کننده جایگاه اجتماعی آنها در سلسله‌مراتب اجتماعی است؛ بنابراین، افراد تلاش می‌کنند با افزون بر میزان سرمایه‌های مختلف خود، از جایگاه و قدرت اجتماعی برتری بهره‌مند شوند؛ در نتیجه، رقابت برای کسب سرمایه گسترش پیدا می‌کند (فیلد، ۱۳۸۵: ۲۹).

جیمز ساموئل کلمن از جمله افرادی بود که بحث سرمایه اجتماعی را مطرح کرد. علاقه او (۱۹۲۶-۱۹۹۵)، ترکیب جامعه‌شناسی با جریان‌های عمده اقتصادی است؛ به‌طوری که وی اصرار می‌کرد مسائل اقتصادی را با دیدی جامعه‌شناختی تبیین کند. کلمن اعتقاد داشت کنشگران به رویدادهایی علاقه داشتند که در کنترل کنشگران دیگر است و همین مسئله سبب ایجاد روابط اجتماعی، به‌منزله منابعی برای افراد می‌شود (عطار، ۱۳۹۱: ۶۸). کلمن در کتاب بنیادهای نظریه اجتماعی (۱۳۷۸) مفهوم سرمایه اجتماعی را به چالش می‌کشد و آن را بر مبنای کارکردی که دارد (سرمایه اجتماعی را با کارکردش) مطرح کرده است. «سرمایه اجتماعی مانند سایر اشکال

خطیبی (۱۳۹۶) پژوهش «تعاملات همسایگی و تأثیر آن بر نشاط اجتماعی شهروندان شهر همدان» را بررسی کرده است که با حجم نمونه ۳۸۴ نفر و نمونه‌گیری خوشه‌ای انجام شده است. یافته‌ها نشان داد بین تعاملات همسایگی و نشاط اجتماعی رابطه معناداری برقرار بود؛ اما بین زنان و مردان در تعاملات همسایگی تفاوت معناداری برقرار نبود.

نوروزی‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) پژوهش «بررسی بازشناسی مؤلفه‌های پایداری اجتماعی مؤثر بر افزایش تعاملات اجتماعی در مجموعه‌های مسکونی محله ابادر تهران» را با هدف بررسی تأثیر مؤلفه‌های پایداری اجتماعی بر بعد اجتماعی مسکن، مشارکت‌پذیری و افزایش تعاملات اجتماعی در زندگی شهری انجام دادند. ابزار گردآوری شامل مطالعات اجتماعی و پیمایش از طریق پرسش‌نامه بود. ارزیابی مؤلفه‌ها با روش همبستگی و تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها به وسیله روش‌های آماری انجام شد. یافته‌ها نشان داد مؤلفه‌های مشارکت اجتماعی، حس تعلق، امنیت و اعتماد به ترتیب بیشترین تأثیر را بر افزایش تعاملات اجتماعی بین ساکنان مجتمع‌های مسکونی داشتند.

شارع‌پور و همکاران (۱۳۹۴) پژوهش «بررسی عوامل تأثیرگذار بر میزان روابط همسایگی در شهر بابل» را به روش پیمایشی انجام دادند. جامعه آماری شامل خانوارهای ساکن در شهر بابل در سال ۱۳۹۳ بود و اطلاعات از طریق پرسش‌نامه گردآوری شد. یافته‌ها نشان داد روابط همسایگی در این شهر کمتر از حد متوسط یا ضعیف است؛ اما هر قدر سال‌های سکونت افراد در یک محل بیشتر باشد، میزان روابط همسایگی به مراتب بیشتر خواهد شد. همچنین متغیرهای اعتماد اجتماعی، امنیت اجتماعی و دینداری بر روابط همسایگی مؤثر بود. همچنین نتایج پژوهش نشان می‌دهد بیشترین عامل تأثیرگذار بر روابط همسایگی، متغیر اعتماد اجتماعی است و به دنبال آن، عامل دینداری و احساس امنیت بر میزان روابط همسایگی تأثیر چشمگیری داشت؛ اما با این اوصاف، حمایت اجتماعی تأثیر مستقیمی بر روابط همسایگی ندارد.

مبادله و شبکه‌های تعهد مدنی است، به آسانی انجام می‌شود. سرمایه اجتماعی دلالت بر اشکالی از سازمان اجتماعی چون اعتماد، قواعد و شبکه‌ها داشت که می‌تواند کارایی جامعه را از طریق کنش‌های متناسب هموار کند؛ در نتیجه، تعاون خودانگیخته از طریق سرمایه اجتماعی راحت به دست می‌آید» (ازکیا و غفاری، ۱۳۸۳: ۲۷۸).

فوکویاما، سرمایه اجتماعی را در سطح کلان بررسی کرد. وی برخلاف دیگر نظریه‌پردازان صرفاً بر خصلت جمعی سرمایه اجتماعی پافشاری و آن را به منزله دارایی گروه‌ها و جوامع مطرح می‌کند (توسلی و موسوی، ۱۳۸۴: ۲۱). فوکویاما سرمایه اجتماعی را در ارتباط با هنجارهای اجتماعی معرفی کرد و اعتقاد داشت که «می‌توان سرمایه اجتماعی را به سادگی مجموعه معینی از هنجارها یا ارزش‌های غیررسمی معرفی کرد که اعضای گروهی که همکاری و تعاون می‌نشان مجاز است، در آن سهم باشند؛ هنجارهایی که سرمایه اجتماعی بروز می‌دهد، اساساً باید شامل سجایایی از قبیل صداقت، ادای تعهدات و ارتباطات دوجانبه باشد» (فوکویاما، ۱۳۷۹: ۱۰). از نظر او صرف وجود هنجارهای اجتماعی جافاده، سرمایه اجتماعی را شکل نمی‌دهد؛ بلکه آنها باید به همکاری در گروه‌ها سوق داده شوند و بنابراین، با ارزش‌های معنوی سنتی همچون صداقت، پایبندی به تعهدات، عملکرد مطمئن در انجام وظایف، رابطه متقابل و نظایر آن ارتباط دارند» (فوکویاما، ۱۳۸۵: ۱۳-۱۱).

در واقع، فوکویاما بر وجود هنجارها و ارزش‌های غیررسمی در یک گروه تأکید می‌کند. او اعتقاد دارد درباره سرمایه اجتماعی باید دو نکته اساسی مشخص شود: نخست اینکه سرمایه اجتماعی با توجه به علم سیاست و علم اقتصاد لزوماً چیز خوبی نیست. ثانیاً در این علوم، همکاری و همیاری برای تمام فعالیت‌های اجتماعی، خواه خوب یا بد، لازم‌الاجراست (فوکویاما، ۱۳۸۵: ۱۳-۱۰).

پیشینه پژوهش

پژوهش‌های داخلی

همسایگی در بین افراد جوان استرالیایی» پنج عامل زیر را بررسی کرد: شمار همسایگان، رفت‌وآمد فامیلی، طول مدت سکونت افراد، انسجام اجتماعی، مشارکت و درک امنیت محله‌ای. یافته‌ها نشان داد همسایگان دارای سطح انسجام بیشتر، به مراتب سطح اعتماد بیشتری را هم داشتند و افراد جوانی که از همسایه‌ها و محله احساس امنیت داشتند، میزان اعتمادشان به دیگر همسایه‌ها نسبتاً بیشتر از آنهایی بود که نسبت به همسایه‌های خود این احساس را نداشتند.

انصاری و عطایی (۱۳۹۱) مقاله «بررسی ارتباط سرمایه اجتماعی بر روابط اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی در دو منطقه سپاهان‌شهر و ملک‌شهر اصفهان» را با روش پیمایشی و با استفاده از پرسش‌نامه انجام دادند که از هر منطقه ۱۹۲ نفر در دسترس انتخاب شدند. یافته‌ها بیان‌کننده این بود که سرمایه اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی هر دو منطقه بر روابط اجتماعی آنها مؤثر بوده است.

پژوهش‌های خارجی

چیشر و همکاران^۱ (۲۰۱۳) پژوهش «بررسی تعاملات همسایگی با استفاده از اطلاعات سرشماری کشور استرالیا» را انجام دادند. نتایج نشان داد تنوع قومی سبب کاهش روابط همسایگی شده بود و در مقابل هرچه مشابهت قومی و نژادی و دینی بالاتر بود، به مراتب تعاملات و روابط همسایگی هم گسترش پیدا می‌کرد.

ون ایجک^۲ (۲۰۱۲) پژوهش «بررسی ارتباط بین عوامل مؤثر بر روابط همسایگی» را با روش ترکیبی در دو محله شهر روتردام - یک محله محروم که چندین نژاد در آن سکونت داشتند و محله دیگر که افراد سفیدپوست در آن زندگی می‌کردند - انجام داد. یافته‌ها نشان داد تنوع قومی و نژادی سبب اختلال و آشوب شده و کاهش روابط و تعامل همسایگان با یکدیگر را در بر داشته است.

بریسون و یوشر^۳ (۲۰۰۷) در پژوهش «بررسی مفهوم‌سازی و سنجش سرمایه اجتماعی پیونددهنده در میان همسایگان با درآمد پایین» نشان دادند سرمایه اجتماعی پیونددهنده خانوارهای با درآمد پایین محله‌های شهری، به روابط اعتماد سوق داده می‌شوند و این نوع از روابط اجتماعی است که براساس آنها اعتماد پیوند همسایگی را در بر دارد.

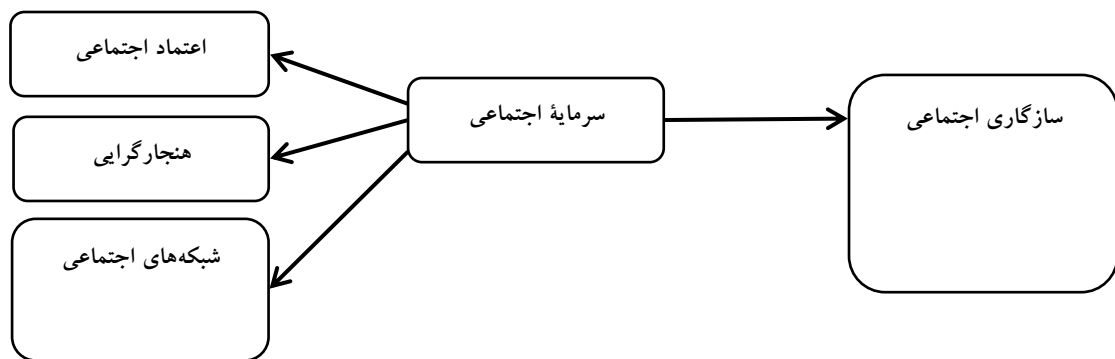
چونگ^۴ (۲۰۰۵) در پژوهش «بررسی سرمایه اجتماعی

¹ Cheshire et al.

² Van Eijk

³ Brisson & Usher

⁴ Chong

شکل ۱- الگوی مفهومی پژوهش

Fig 1- Conceptual model of research

فرضیه‌های پژوهش

با توجه به الگوی تجربی پژوهش فرضیه‌های زیر استخراج می‌شود:

فرضیه اصلی: سرمایه اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد.

فرضیه‌های فرعی:

۱) اعتماد اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد.

۲) اتصال به شبکه‌های اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد.

۳) هنجارگرایی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش، از نوع پژوهش‌های پیمایشی است که از متداول‌ترین روش‌های پژوهش کمی در پژوهش‌های پهنانگر و به‌لحاظ ماهیت، کاربردی و از نظر زمانی، مقطعی است.

جامعه آماری: جامعه آماری این پژوهش شامل همه افراد و خانوارهای ساکن در مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان است که براساس اطلاعات گردآوری شده در سال ۱۳۹۸ حدود ۱۱۵۵۸۰۰ نفر در این مجتمع‌ها سکونت داشته‌اند و برای به دست آوردن نمونه معرف، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شد. حجم نمونه برآوردشده از فرمول کوکران معادل ۳۸۵ نفر به دست آمد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نسخه ۲۶ نرم‌افزار SPSS و نسخه ۲۴ نرم‌افزار AMOS انجام شد.

واحد تحلیل: واحد تحلیل در این پژوهش، فرد (سرپرست خانوار واحد مسکونی) و سطح تحلیل، خرد است.

واحد مشاهده و نمونه‌گیری: واحد مشاهده در این پژوهش، سرپرستان خانوارهای مجتمع‌های مسکونی است که معمولاً پاسخگویان پرسش‌نامه پژوهش به شمار می‌آیند و حدود ۸۰ درصد آنها مالک واحد مسکونی بودند و ۲۰ درصد آنها در واحدهای استیجاری زندگی می‌کردند و بیشترشان علاقه‌مند بودند که در آینده در خانه‌های ویلایی ساکن شوند.

نمونه‌گیری بدین صورت بود که ابتدا به روش خوشه‌ای از بین مناطق ۱۵گانه شهرداری اصفهان تعداد ۹ منطقه که تعداد مجتمع‌های مسکونی بیشتری داشتند، به‌طور تصادفی و اتفاقی به منزله خوشه انتخاب شدند. نمونه‌گیری سهمیه‌ای متناسب با حجم با ملاک اقتصادی برای مجتمع‌های مسکونی هر منطقه انجام شد؛ زیرا در این روش نمونه‌گیری، اطلاع دقیقی از حجم جامعه آماری ضرورتی ندارد؛ بنابراین، مجتمع‌های مسکونی با توجه به قیمت تقریبی مجتمع مسکونی با ملاک اقتصادی به سه سطح بالا، متوسط و پایین تقسیم شدند. مناطق و تعداد پرسش‌نامه اختصاص داده شده به هر منطقه مشخص شد که ۲۰٪ پرسش‌نامه‌ها به منطقه بالا، ۴۵٪ به منطقه متوسط و ۳۵٪ به منطقه پایین اختصاص داده شد (سهم‌بندی براساس نظر کارشناسی مدیریت عمران

پنج‌گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است. برای سنجش متغیر مهارت‌های اجتماعی از گویه‌های علاقه‌مندی به ساکنان مجتمع، وفق‌دادن خود با مقررات مجتمع، شناختن ساکنان مجتمع و نفوذ پیدا کردن در آنها، جلب کردن مدیر ساختمان به خود، علاقه‌مندی به عضو شدن در هیئت‌مدیره، به خاطر آوردن همسایه‌ها، به راحتی دوست پیدا کردن در مجتمع، گرم کردن و رونق بخشیدن به جلسات، پذیرفتن نقش رهبر و مدیر در مجتمع براساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است. برای سنجش متغیر گرایش ضد اجتماعی از گویه‌های عوض کردن مجتمع مسکونی خود، دوری از همسایه‌ها، خودداری از شرکت در جلسات مجتمع، درگیری با ساکنان، رفت‌وآمد نکردن با ساکنان، سازش نکردن با همسایه‌ها و ساکنان براساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است. برای سنجش متغیر روابط اجتماعی از گویه‌های رفتن به پارک یا تفریح با ساکنان، محبوبیت میان همسایه‌ها، احساس غرور داشتن از سکونت در مجتمع و ساکنان آن، کمرو نبودن در برخورد با همسایه‌ها، امانت‌گرفتن وسایل از همسایه‌ها، رفت‌وآمد با همسایه‌ها، احساس تنهایی نکردن در مجتمع، سپردن فرزندان به همسایه، شرکت در جشن‌ها و مراسم، بازکردن سفره دل با همسایه‌ها، فعالیت در مجتمع و پیگیری مشکلات، دوستان زیاد داشتن در مجتمع براساس طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت استفاده شده است.

در این پژوهش، متغیر وابسته (میزان سازگاری اجتماعی) در سال ۱۳۹۸ از مجموع نمرات پاسخگویان (ساکنان مجتمع‌های مسکونی) در چهار بعد قالب‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، روابط اجتماعی و گرایش ضد اجتماعی به دست آمده است.

سرمایه اجتماعی

(الف) تعریف نظری: سرمایه اجتماعی زیرمجموعه ویژگی‌های زندگی اجتماعی، شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد است که مشارکت‌کنندگان را وامی‌دارد تا به شیوه‌های مؤثرتر،

شهرداری انجام شده است). سپس پرسش‌نامه بین سرپرستان خانوار به روش اتفاقی توزیع شد.

تعاریف نظری و عملیاتی متغیرهای مستقل و وابسته سازگاری اجتماعی

تعریف سازگاری بسیار پیچیده و دشوار و مفهومی است که از زمان داروین تاکنون، به‌طور گسترده‌ای از آن استفاده شده است. سازگاری یک فرایند روانی انطباق، مقابله و مدیریت مشکلات، چالش‌ها و خواسته‌های زندگی روزمره است (Clinciu & Cazan, 2014). سازگاری در اصل از علم زیست‌شناسی نشئت گرفته است. نخستین بار داروین در نظریه تکامل خود آن را مطرح کرد و سپس این مفهوم در علوم دیگر همچون روان‌شناسی و جامعه‌شناسی استفاده شد.

(الف) تعریف نظری: سازگاری اجتماعی شامل توانایی ایجاد ارتباط متقابل با دیگران در زمینه خاص اجتماعی به طریقی خاص است که در عرف جامعه پذیرفتنی است. همچنین فرایندی است که افراد را وامی‌دارد تا رفتار دیگران را بفهمند، رفتار خود را کنترل کنند و تعاملات اجتماعی خود را نظم دهند (واینزمن، ۱۳۷۵: ۱۳۲).

(ب) تعریف عملیاتی: در این پژوهش، سازگاری اجتماعی براساس بخش دوم پرسش‌نامه شخصیتی کالیفرنیا تنظیم شده است. سازگاری اجتماعی میزان امتیازی است که فرد از پرکردن پرسش‌نامه طراحی شده دریافت می‌کند. مؤلفه‌های سازگاری اجتماعی عبارت‌اند از: مهارت‌های اجتماعی، قالب‌های اجتماعی، روابط اجتماعی و گرایش ضد اجتماعی که شامل سؤالاتی است که سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی را می‌سنجد. در این پژوهش، برای سنجش متغیر قالب‌های اجتماعی از گویه‌های آگاهی نسبت به مقررات مجتمع، رسیدگی به مشکلات ساکنان و نگران بودن برای مشکلات آنها، لذت‌بردن از ملاقات با ساکنان مجتمع و شرکت در جلسات، قرض‌دادن و قرض‌گرفتن وسایل، درددل کردن با آنها، شرکت در میهمانی‌ها و مراسم با توجه به طیف

اتصال به شبکه‌های اجتماعی

الف) تعریف نظری: شبکه اجتماعی، ساختاری اجتماعی است که سبب همبستگی میان اعضای گروه می‌شود (فیلد، ۱۳۸۶: ۹).

ب) تعریف عملیاتی: در پژوهش حاضر، متغیر اتصال به شبکه‌های اجتماعی از طریق معرف‌های مشارکت اجتماعی و انسجام اجتماعی سنجیده شده است.

ابزار جمع‌آوری داده

ابزار گردآوری داده‌ها ترکیبی از پرسش‌نامه استاندارد و پرسش‌نامه محقق‌ساخته بوده است که در ادامه به توضیح آنها پرداخته می‌شود: پرسش‌نامه این پژوهش از سه قسمت تشکیل شده است: قسمت اول به سؤالات جمعیت‌شناختی نظیر سن، جنس، شغل، تحصیلات، تعداد فرزندان و بومی یا مهاجر بودن ساکنان و قسمت دوم به سؤالات مربوط به مجتمع مسکونی نظیر مدت‌زمان ساخت مجتمع، تعداد طبقات، تعداد واحدها، مساحت واحد مسکونی، طول مدت سکونت ساکنان در مجتمع، امکانات مجتمع مربوط می‌شود. در قسمت سوم نیز سؤالات بر طیف لیکرت طراحی شدند. برای مقیاس سازگاری اجتماعی از پرسش‌نامه شخصیتی کالیفرنیا استفاده شد که این آزمون نیم‌رخ سازگاری فردی و اجتماعی فرد را اندازه‌گیری می‌کند که (ثور، کلارک و تیگز) در سال ۱۹۳۹ برای اولین بار منتشر کردند (به نقل از خدایاری‌فرد و همکاران، ۱۳۸۶). این آزمون دارای دو آزمون عمومی سازگاری خویشتن و سازگاری اجتماعی است که در این پژوهش فقط بخش سازگاری اجتماعی آن درباره مجتمع‌های مسکونی استفاده شد. این بخش از آزمون پنج مقیاس دارد که عبارت‌اند از: مقیاس قالب‌های اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی، گرایش ضد اجتماعی، روابط خانوادگی و روابط اجتماعی که مقیاس روابط خانوادگی به لحاظ اینکه پژوهش در مجتمع‌های مسکونی و آپارتمانی بود، حذف شد. پرسش‌نامه بین ۳۰ نفر از اعضای جامعه آماری توزیع و

اهداف مشترک خود را دنبال کنند (Putnam, 1995: 56).

ب) تعریف عملیاتی: سرمایه اجتماعی چندین مؤلفه دارد. در پژوهش حاضر، این متغیر با توجه به چارچوب نظری مستخرج از آرای پاتنام، با استفاده از مؤلفه‌های اعتماد اجتماعی، اتصال به شبکه‌های اجتماعی و هنجارگرایی و در طیف پنج‌گزینه‌ای لیکرت از خیلی کم تا خیلی زیاد سنجیده شده است.

اعتماد اجتماعی

الف) تعریف نظری: اعتماد اجتماعی را می‌توان داشتن حسن ظن به دیگران در روابط اجتماعی دانست که دو طرف اعتمادکننده و اعتمادشونده (فرد یا گروه) را دارد؛ این اعتماد، تسهیل‌کننده روابط اجتماعی است و امکان سود یا زیان را در اعماق خود دارد (امیرکافی، ۱۳۸۰: ۱۲).

ب) تعریف عملیاتی: در این پژوهش، اعتماد در قالب سه سنجه اعتماد رسمی، غیررسمی و تعمیم‌یافته سنجیده شده است. اعتماد رسمی شامل اعتماد به مدیر مجتمع، هیئت‌مدیره و اعضا، اعتماد به ساکنان با قومیت‌های مختلف و ساکنان غیربومی و اعتماد به نگهبان مجتمع می‌شود که میزان آن براساس طیف لیکرت اندازه‌گیری شده است.

هنجارگرایی

الف) تعریف نظری: مجموعه معینی از آداب و رسوم یا ارزش‌های غیررسمی است که اعضای گروهی که همکاری و تعاون میان آنها به وجود آمده است، در آن سهیم‌اند. میزان مطابقت سرمایه اجتماعی با هنجارهای اخلاقی مرسوم جامعه، هنجارگرایی شناخته می‌شود (فیلد، ۱۳۸۶: ۱۳۸).

ب) تعریف عملیاتی: در این پژوهش، هنجارگرایی از طریق معرف‌های همیاری، همکاری، وساطت اجتماعی و حمایت اجتماعی ارزیابی شده است.

از طریق بررسی ادبیات موضوع و نظر خبرگان این حوزه به این نتیجه رسیدند که شاخص گنجانده شده در سؤالات پرسش‌نامه، معرف حوزه معنایی مفاهیم مطالعه شده هستند. همچنین برای حصول اطمینان از پایایی ابزار سنجش، پرسش‌نامه پیش‌آزمون شد؛ به این صورت که تعداد ۳۰ خانوار از پاسخگویان، پرسش‌نامه تنظیم شده را تکمیل کردند. پس از تکمیل، پرسش‌نامه ذکر شده کدگذاری و در نرم‌افزار وارد شد و پایایی آنها به وسیله آلفای کرونباخ ارزیابی شد. سپس با توجه به نتایج حاصل از مطالعه مقدماتی، اصلاحات لازم در ابزار سنجش به عمل آمد تا اعتبار و پایایی آن افزایش یابد.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

با توجه به تحلیل‌های توصیفی نمونه بررسی شده ۲۷/۵ درصد از کل نمونه را پاسخگویان زن و ۷۲/۵ درصد را پاسخگویان مرد تشکیل می‌دهد. از نظر متغیر سن، ۳۸/۴ درصد از کل نمونه ۵۰ سال و بالاتر، ۳۰/۶ درصد بین ۴۰ تا ۵۰ سال، ۲۸/۱ درصد، ۳۰ تا ۴۰ سال و ۲/۹ درصد زیر ۳۰ سال بودند. ۹۶/۹ درصد از کل نمونه متأهل، ۲/۱ درصد مجرد و ۱ درصد مطلقه‌اند. متغیر سطح تحصیلات، متغیر دیگری است که در این پژوهش مطالعه شد. براساس نتایج، ۴۸/۱ درصد از کل نمونه تحصیلات کاردانی و کارشناسی دارند که بیشترین درصد از نمونه‌ها را به خود اختصاص می‌دهند و کمترین درصد یعنی ۲/۶، بی‌سوادند. از نظر طول مدت سکونت ۶۸/۳ درصد از پاسخگویان که شامل بیشترین درصد پاسخگویان‌اند، ۵ تا ۱۰ سال و ۷/۸ درصد، ۱۱ سال و بالاتر در مجتمع سکونت دارند.

۱۹/۶ درصد از کل نمونه، در مناطق سطح بالا در مجتمع‌های مسکونی زندگی می‌کردند که کمترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند و تعداد ۱۷۵ نفر در سطح مناطق متوسط مجتمع‌های مسکونی در شهر اصفهان ساکن بودند که با توجه به نتایج، بیشترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند و تعداد ۱۳۵ نفر در مناطق سطح پایین سکونت داشته‌اند. از نظر

تکمیل شد تا اندازه‌گیری میزان پایایی پرسش‌نامه نیز ممکن شود. برای احراز پایایی، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که نتایج تحلیل نشان داد برخی گویه‌ها بهتر است حذف یا جایگزین شوند. سپس پرسش‌نامه اصلاح شده را ۳۰ نفر دیگر تکمیل کردند و این بار داده‌ها نشان داد دقت پرسش‌نامه در اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش پذیرفتنی بود. روایی پرسش‌نامه با استفاده از نظرهای استادان راهنما و مشاور، خوب ارزیابی و تأیید شده است. ضریب آلفای کرونباخ برای پرسش‌نامه محاسبه شد که مقدار آن برابر ۰/۹۶۷ به دست آمد. همچنین از الگوهای اندازه‌گیری تحلیل عاملی تأییدی نیز استفاده شد؛ بنابراین، می‌توان گفت پرسش‌نامه طراحی شده برای انجام این پژوهش از قابلیت اعتماد کافی برخوردار است.

مؤلفه‌های سرمایه اجتماعی نیز براساس نظریه پاتنام انتخاب شدند. برای سنجش متغیر وابسته (سازگاری اجتماعی) از پرسش‌نامه شخصیتی کالیفرنیا - بخش سازگاری اجتماعی آن - استفاده شد که درباره مجتمع‌های مسکونی کاربرد داشته است. آزمون سازگاری اجتماعی کالیفرنیا با توجه به استانداردهای آزمون و تأیید استادان و پژوهشگرانی که از این آزمون استفاده کردند، روایی دارد. کلارک و همکاران در سال ۱۹۵۳ این آزمون را برای سنجش سازش‌های مختلف فردی و اجتماعی تهیه کرده‌اند که نیمی سازگاری فردی و نیمی اجتماعی‌اند که در این پژوهش، از بخش سازگاری اجتماعی آن برای پرسش‌نامه استفاده شده است. در پژوهش عمیدنیا و همکاران (۱۳۸۹) روایی و پایایی این پرسش‌نامه تأیید شده است (عمیدنیا، ۱۳۸۹: ۳۷).

چون سؤالات این قسمت بر مبنای نظریه‌های موجود و پژوهش‌های پیشین تدوین شده است، از روش اعتبار سازه برای تعیین اعتبار آنها استفاده شده است.

برای برآورد اعتبار سؤالات پرسش‌نامه، از اعتبار محتوایی استفاده شده است. اعتبار محتوایی، به معنای شناسایی اعتبار شاخص‌ها یا معرف‌های پژوهش از طریق مراجعه به داوران است. بدین ترتیب، در پژوهش حاضر، پژوهشگران و استادان

ب) یافته‌های استنباطی**– برآورد و آزمون الگوهای اندازه‌گیری (الگوهای تحلیل عاملی تأییدی)**

برای مشخص کردن اینکه شاخص‌ها تا چه اندازه برای الگوهای اندازه‌گیری پذیرفتنی هستند، ابتدا الگوهای اندازه‌گیری جداگانه ترسیم و محاسبه شد.

سرمایه اجتماعی، سرمایه اجتماعی مناطق (۲، ۸، ۹، ۱۰) بالاست (امتیاز بالای ۱۰۰)، سرمایه اجتماعی منطقه ۶ متوسط رو به پایین و سرمایه اجتماعی مناطق ۱ و ۴ متوسط (امتیاز ۷۰-۱۰۰) است؛ در واقع، در پژوهش حاضر، مناطق سطح متوسط و پایین شهر به دلیل مرادده با همسایگان و خویشاوندان خویش به مراتب سرمایه اجتماعی بالاتری نسبت به مناطق سطح بالای شهر داشتند.

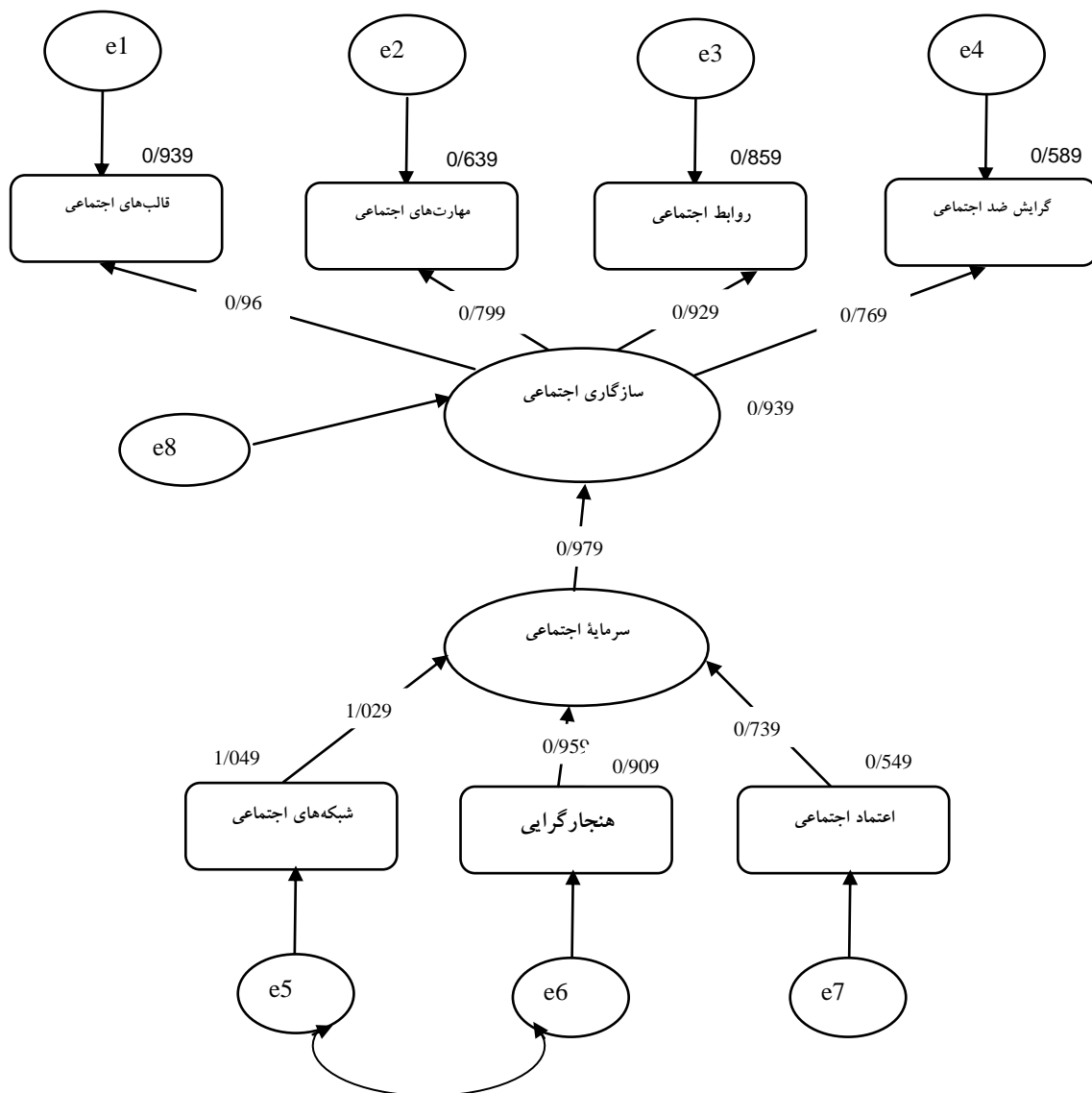
جدول ۱- شاخص‌های کلی برازش الگوهای اندازه‌گیری**Table 1- General indicators of fit of measurement patterns**

وضعیت	مقدار مطلوب	شبکه‌های اجتماعی	هنجار گرایی	اعتماد اجتماعی	سرمایه اجتماعی	سازگاری اجتماعی	شاخص	
							انگلیسی	معادل فارسی
-	-	۷۹۱/۷۰	۹۲۳/۵۸	۷۴۱/۸۶	۲۹۸/۵۱	۸/۳۵	χ^2	خفی دو
مطلوب	< ۰/۰۵	۰/۰۴۰	۰/۰۳۷	۰/۰۳۹	۰/۰۳۵	۰/۰۲۲	RMR	ریشه میانگین مربعات
مطلوب	> ۰/۹۰	۰/۹۱	۰/۸۹	۰/۹۲	۰/۹۶	۰/۹۹	CFI	شاخص برازش تطبیقی
مطلوب	> ۰/۹۰	۰/۹۱	۰/۸۹	۰/۹۲	۰/۹۶	۰/۹۹	IFI	شاخص برازش افزایشی
مطلوب	> ۰/۵۰	۰/۶۴	۰/۵۹	۰/۷۵	۰/۷۴	۰/۵۱	PGFI	شاخص نیکویی برازش
مطلوب	< ۰/۱	۰/۰۶۶	۰/۰۹۱	۰/۰۷	۰/۰۸۸	۰/۰۶۴	RMSEA	ریشه میانگین مربعات خطای
مطلوب	بین ۱ تا ۳	۲/۰۶	۲/۳۵	۲/۶۰	۲/۳۳	۳/۰۹	CMIN/DF	خفی دو بهنجار شده

نتایج تحلیل فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی: سرمایه اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد.
مدل معادلات ساختاری مربوط به فرضیه اصلی در شکل ۲ آورده شده است.

در نهایت، با توجه به این جدول می‌توان گفت الگوهای اندازه‌گیری از برازش خوبی برخوردارند و به عبارتی، شاخص‌های کلی این مورد را تأیید می‌کنند که داده‌ها به خوبی از الگوها حمایت می‌کنند. با توجه به اینکه تقریباً مقدار بارهای عاملی در بیشتر موارد بالاتر از ۰/۵۰ است و با توجه به شاخص جزئی P (دارای مقدار صفر برای همه گویه‌ها) و شاخص‌های کلی می‌توان استنباط کرد که گویه‌ها به خوبی داده‌ها را می‌سنجند.

شکل ۲- مدل معادلات ساختاری فرضیه اصلی

Fig 2- Structural equation model of the main hypothesis

جدول ۲- شاخص‌های کلی برازش تحلیل مدل معادلات ساختاری فرضیه اصلی

Table 2- General indicators of structural equation model fit analysis of the main hypothesis

وضعیت	مقدار مطلوب	مقدار	شاخص	
			انگلیسی	معادل فارسی
-	-	۵۰۶/۹۹	χ^2	خی دو
مطلوب	< ۰/۰۵	۰/۰۴۴	RMR	ریشه میانگین مربعات باقی مانده
مطلوب	> ۰/۹۰	۰/۹۱	CFI	شاخص برازش تطبیقی
مطلوب	> ۰/۹۰	۰/۹۱	IFI	شاخص برازش افزایشی
مطلوب	> ۰/۵۰	۰/۵۴	PGFI	شاخص نیکویی برازش مقتصد
مطلوب	< ۰/۱	۰/۰۶۶	RMSEA	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد
مطلوب	بین ۱ تا ۳	۱/۰۶	CMIN/DF	خی دو بهنجار شده

در فرضیه اصلی پژوهش، تأثیر سرمایه اجتماعی بر میزان سازگاری اجتماعی تحلیل شد. شاخص‌های کلی حاصل از برازش مدل معادلات ساختاری مربوط به این فرضیه در

جدول ۳- ضریب رگرسیونی (نتیجه آزمون فرضیه اصلی)

Table 3- Regression coefficient (Test result of the main hypothesis)

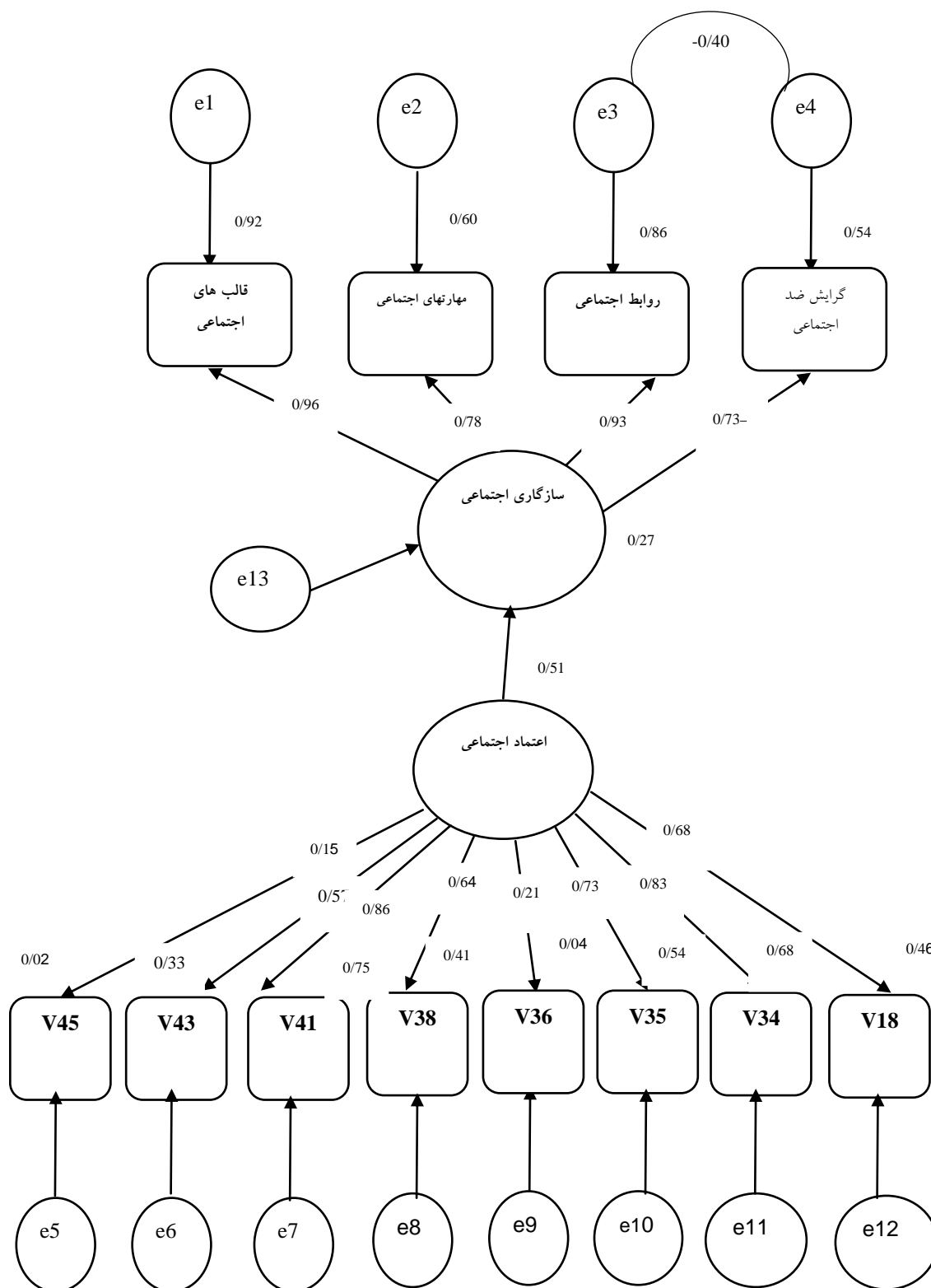
نتیجه	P	مقدار بحرانی	ضریب رگرسیونی	فرضیه
تأیید	۰/۰۰۰	۱۹/۹۶۲	۰/۹۶۶	سرمایه اجتماعی ← سازگاری اجتماعی

فرضیه‌های فرعی

فرضیه اول: اعتماد اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد. مدل معادلات ساختاری مربوط به فرضیه اصلی در شکل ۳ آورده شده است.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد ضریب تأثیر استانداردشده برای فرضیه اصلی پژوهش ۰/۹۶۶ است و مقدار ۰/۰۰۰ برای P نشان‌دهنده تأیید این فرضیه است؛ در واقع، می‌توان استنباط کرد که سرمایه اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد. در مجموع، فرضیه اصلی پژوهش تأیید شد.

شکل ۳- مدل معادلات ساختاری فرضیه فرعی اول

Fig 3- Structural equation model of the first sub-hypothesis

جدول ۴- شاخص‌های کلی برازش تحلیل مدل معادلات ساختاری فرضیه اول

Table 4- General indicators of fit of structural equation model analysis of the first sub-hypothesis

وضعیت	مقدار مطلوب	مقدار	شاخص	
			انگلیسی	معادل فارسی
-	-	۱۰۰۵/۱۱	χ^2	خی دو
مطلوب	<۰/۰۵	۰/۰۴۴	RMR	ریشه میانگین مربعات باقی مانده
مطلوب	>۰/۹۰	۰/۹۱	CFI	شاخص برازش تطبیقی
مطلوب	>۰/۹۰	۰/۹۱	IFI	شاخص برازش افزایشی
مطلوب	>۰/۵۰	۰/۵۷	PGFI	شاخص نیکویی برازش مقتصد
مطلوب	<۰/۱	۰/۰۸۶	RMSEA	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد
مطلوب	بین ۱ تا ۳	۲/۶۱	CMIN/DF	خی دو بهنجار شده

معادلات ساختاری مربوط به فرضیه اول در جدول ۴ گزارش شده است. نتایج نشان داد شاخص‌های کلی برازش الگو مطلوب‌اند.

در فرضیه اول تأثیر اعتماد اجتماعی بر میزان سازگاری اجتماعی تحلیل شد. شاخص‌های کلی حاصل از برازش مدل

جدول ۵- ضریب رگرسیونی (نتیجه آزمون فرضیه اول)

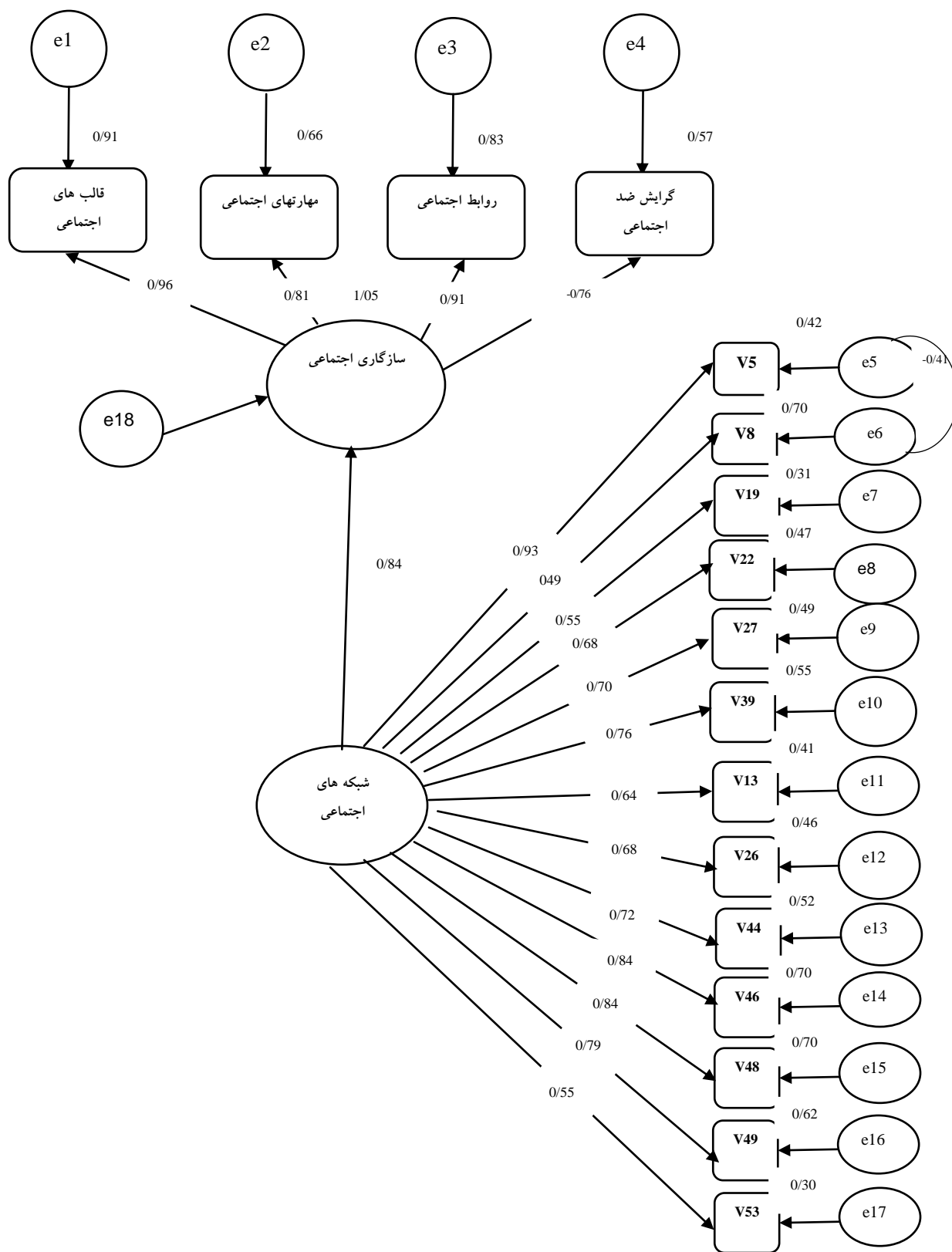
Table 5- Regression coefficient (Test result of the first sub-hypothesis)

نتیجه	P	مقدار بحرانی	ضریب رگرسیونی	فرضیه
تأیید	۰/۰۰۰	۸/۹۹۴	۰/۵۱۵	اعتماد اجتماعی ← سازگاری اجتماعی

تأیید شد.

فرضیه دوم: اتصال به شبکه‌های اجتماعی بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد. مدل معادلات ساختاری مربوط به فرضیه اصلی در شکل ۴ آورده شده است.

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد ضریب تأثیر استاندارد شده برای فرضیه اول پژوهش ۰/۵۱۵ است و مقدار ۰/۰۰۰ برای P نشان‌دهنده تأیید این فرضیه است؛ در واقع، اعتماد اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی تأثیر داشته است و در مجموع، فرضیه اول پژوهش

شکل ۴- مدل معادلات ساختاری فرضیه فرعی دوم

Fig 4- Structural equation model of the second sub-hypothesis

دوم در جدول ۶ گزارش شده است. نتایج نشان داد شاخص‌های کلی برازش مدل مطلوب‌اند.

در فرضیه دوم، تأثیر اتصال به شبکه‌های اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها تحلیل شد. شاخص‌های کلی حاصل از برازش مدل معادلات ساختاری مربوط به فرضیه

جدول ۶- شاخص‌های کلی برازش تحلیل مدل معادلات ساختاری فرضیه دوم

Table 6- General indicators of structural equation model fit analysis of the second sub-hypothesis

وضعیت	مقدار مطلوب	مقدار	شاخص	
			انگلیسی	معادل فارسی
-	-	۱۹۸۵/۹۴	χ^2	خنی دو
مطلوب	<۰/۰۵	۰/۰۳۱	RMR	ریشه میانگین مربعات باقی مانده
مطلوب	>۰/۹۰	۰/۹۳	CFI	شاخص برازش تطبیقی
مطلوب	>۰/۹۰	۰/۹۳	IFI	شاخص برازش افزایشی
مطلوب	>۰/۵۰	۰/۶۳	PGFI	شاخص نیکویی برازش مقتصد
مطلوب	<۰/۱	۰/۰۶۷	RMSEA	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد
مطلوب	بین ۱ تا ۳	۲/۵۹	CMIN/DF	خنی دو بهنجار شده

جدول ۷- ضریب رگرسیونی (نتیجه آزمون فرضیه دوم)

Table 7- Regression coefficient (Test result of the second sub-hypothesis)

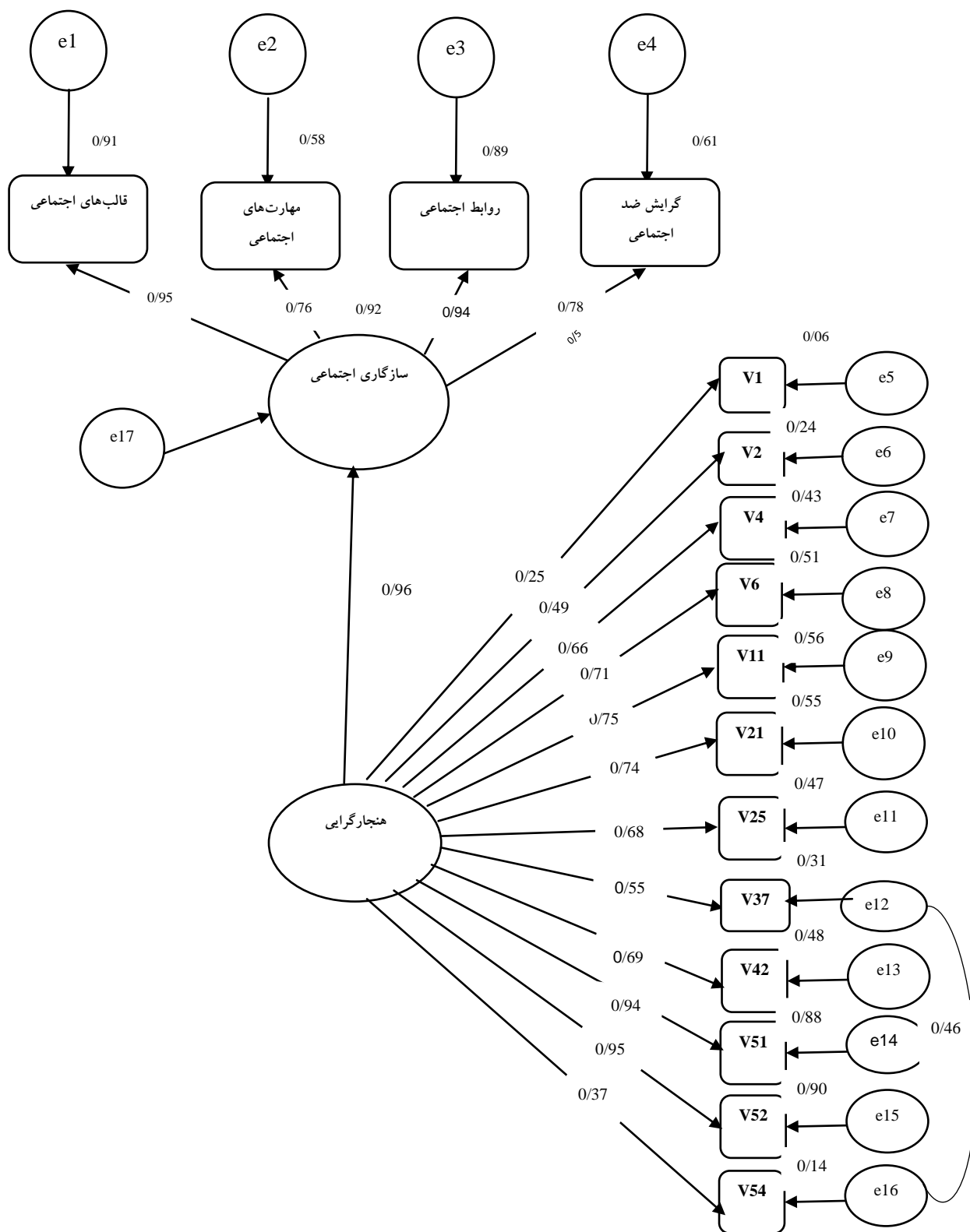
نتیجه	P	مقدار بحرانی	ضریب رگرسیونی	فرضیه
تأیید	۰/۰۰۰	۱۴/۴۰۴	۰/۸۴۰	اتصال به شبکه‌های اجتماعی ← سازگاری اجتماعی

پژوهش تأیید شد.

فرضیه سوم: هنجارگرایی بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد.

مدل معادلات ساختاری مربوط به فرضیه اصلی در شکل ۵ آورده شده است.

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد ضریب تأثیر استاندارد شده برای فرضیه دوم پژوهش ۰/۸۴۰ است و مقدار ۰/۰۰۰ برای P نشان‌دهنده تأیید این فرضیه است؛ در واقع، اتصال به شبکه‌های اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد و در مجموع، فرضیه دوم

شکل ۵- مدل معادلات ساختاری فرضیه فرعی سوم

Fig 5- Structural equation model of the third sub-hypothesis

جدول ۸- شاخص‌های کلی برازش تحلیل مدل معادلات ساختاری فرضیه سوم

Table 8- General indicators of structural equation model fit analysis of the third sub-hypothesis

وضعیت	مقدار مطلوب	مقدار	شاخص	
			انگلیسی	معادل فارسی
-	-	۱۶۹۳/۲۳	χ^2	خی دو
مطلوب	< ۰/۰۵	۰/۰۳۴	RMR	ریشه میانگین مربعات باقی مانده
مطلوب	> ۰/۹۰	۰/۹۳	CFI	شاخص برازش تطبیقی
مطلوب	> ۰/۹۰	۰/۹۳	IFI	شاخص برازش افزایشی
مطلوب	> ۰/۵۰	۰/۶۳	PGFI	شاخص نیکویی برازش مقتصد
مطلوب	< ۰/۱	۰/۰۶۳	RMSEA	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد
مطلوب	بین ۱ تا ۳	۲/۴۸	CMIN/DF	خی دو بهنجار شده

شده است. نتایج نشان داد شاخص‌های کلی برازش مدل مطلوب‌اند.

در فرضیه سوم، تأثیر هنجارگرایی بر میزان سازگاری اجتماعی تحلیل شد. شاخص‌های کلی حاصل از برازش مدل معادلات ساختاری مربوط به فرضیه سوم در جدول ۸ گزارش

جدول ۹- ضریب رگرسیونی (نتیجه آزمون فرضیه سوم)

Table 9- Regression coefficient (Test result of the third sub-hypothesis)

نتیجه	P	مقدار بحرانی	ضریب رگرسیونی	فرضیه
تأیید	۰/۰۰۰	۴/۸۷۹	۰/۹۶۱	هنجارگرایی ← سازگاری اجتماعی

اجتماعی میان اقوام و فرهنگ‌های مختلف و در مجتمع‌های مسکونی، به‌سادگی مشاهده نمی‌شود. بدبینی‌ها و بی‌اعتمادی‌ها میان اقوام و فرهنگ‌های مختلف ریشه‌های تاریخی و بلندمدت در پی داشته است. سازگاری اجتماعی تاکنون در محیط‌های شغلی، تحصیلی و خانوادگی ارزیابی شده است؛ ولی در مجتمع‌های مسکونی می‌تواند در نحوه برخورد برخی از افراد و رفتارهایی که انجام می‌دهند، نمایان شود. سازگاری به افراد کمک می‌کند به‌گونه مؤثری تفاوت‌های فرهنگی را کنترل و مدیریت کنند. فرد دارای سازگاری اجتماعی، باید تفاوت‌های فرهنگی را بفهمد؛ بنابراین، برای عملکرد مؤثر و رابطه بهتر باید سازگاری اجتماعی را گسترش داد.

به نظر می‌رسد سازگاری اجتماعی، کلید موفقیت در دنیای کنونی محسوب و سبب می‌شود تفاوت‌ها را درک و روی آنها

نتایج جدول ۹ نشان می‌دهد ضریب تأثیر استاندارد شده برای فرضیه سوم پژوهش ۰/۹۶۱ است و مقدار ۰/۰۰۰ برای P این فرضیه را تأیید می‌کند؛ در واقع، هنجارگرایی بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان در مجتمع‌های مسکونی تأثیر دارد و در مجموع، فرضیه سوم پژوهش تأیید شد؛ بنابراین، هرچه ساکنان مجتمع‌های مسکونی به امور مجتمع رسیدگی کنند و در مواقع ضروری به ملاقات همسایه‌ها بروند و با هیئت‌مدیره در صفره‌جویی امور مجتمع همکاری و در حل مشکلات مجتمع کمک کنند، به مراتب میزان سازگاری بیشتری خواهند داشت.

نتیجه

پرداختن به بحث سازگاری اجتماعی به‌ویژه در دهه‌های اخیر را باید ناشی از نیازی دانست که بشر امروزی با آن روبروست؛ نیاز هرچه بیشتر به سازگاری، به‌ویژه سازگاری

گروه‌های مدنی و دینی، پیوندهای خانوادگی، دوستان و خویشاوندان، داوطلب‌شدن، از خودگذشتگی و اعتماد جای گرفته است. از نظر وی، سرمایه اجتماعی، شبکه‌ها، هنجارها و اعتماد است که مشارکت‌کنندگان را وامی‌دارد تا به‌طور مؤثری با یکدیگر در تعامل باشند و اهداف مشترکشان را دنبال کنند (Putnam, 1995: 56). از نظر او هنجارهای اعتماد و عمل متقابل بین شبکه‌ها منابع سرمایه و اساساً اجتماعی‌اند؛ بنابراین، سرمایه اجتماعی بالا در جامعه موجب آسایش و آرامش افراد، ایجاد امنیت و افزایش مشارکت اجتماعی می‌شود و متعاقب آنف نبود سرمایه اجتماعی به افزایش ناسازگاری و بروز رفتارهای نامناسب بین ساکنان مجتمع‌های مسکونی خواهد شد. سازگاری اجتماعی از مواردی است که در صورت وجود سرمایه اجتماعی مناسب در کنشگران و ساکنان مجتمع‌های مسکونی نمایان می‌شود.

یافته‌های مربوط به فرضیه اول پژوهش نشان داد اعتماد اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان تأثیر دارد؛ بنابراین، هرچه ساکنان نسبت به یکدیگر اعتماد بیشتری داشته باشند، میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی به‌مراتب گسترش پیدا می‌کند و این با نتایج پژوهش صدیق‌سروستانی و نیمروزی (۱۳۸۹) که نتیجه گرفت اعتماد به همسایه‌ها سبب احساس امنیت بیشتر در محله‌های شهر خواهد شد و پژوهش شارع‌پور و همکاران (۱۳۹۴) نتیجه گرفتند متغیر اعتماد اجتماعی بر میزان روابط همسایگی بیشترین اثر را دارد و نتایج پژوهش نوروزی‌زاده و همکاران (۱۳۹۴) که نتیجه گرفتند اعتماد اجتماعی سبب گسترش تعاملات اجتماعی بین ساکنان مجتمع‌های مسکونی در محله اباذر تهران شد، همسوست.

یافته‌های مربوط به فرضیه دوم پژوهش نشان داد اتصال به شبکه‌های اجتماعی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان تأثیر دارد؛ بنابراین، هرچه افراد، شبکه‌های اجتماعی قوی‌تری را کسب کرده

تمرکز کنیم و آنها را بپذیریم یا قبول نکنیم. سازگاری اجتماعی از مهم‌ترین مباحث در حوزه رفتار شهروندی محسوب می‌شود که در این پژوهش، تأثیر سرمایه اجتماعی و ابعاد آن بر سازگاری اجتماعی بررسی شد. مطالعه روی ساکنان مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان انجام شد. یافته‌های پژوهش نشان داد میزان سرمایه اجتماعی پاسخگویان (ساکنان مجتمع‌های مسکونی) با توجه به مناطق منتخب شهرداری اصفهان متفاوت بود.

هدف اصلی پژوهش حاضر، تبیین جامعه‌شناختی تأثیر سرمایه اجتماعی بر سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی در شهر اصفهان است. بر این اساس، تأثیر سرمایه اجتماعی بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی سنجدیده و درباره آن پژوهش انجام شد.

یافته‌های مربوط به فرضیه اصلی پژوهش نشان داد سرمایه اجتماعی بر میزان سازگاری اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی در شهر اصفهان تأثیر دارد؛ یعنی هرچه سرمایه اجتماعی ساکنان بالاتر باشد، میزان سازگاری اجتماعی آنها نیز بیشتر است؛ بنابراین، با افزایش سرمایه اجتماعی افراد، میزان سازگاری اجتماعی آنها نیز افزایش یافته است و هرچه افراد با یکدیگر تعامل، ارتباط و مشارکت بیشتری داشته باشند، سبب افزایش میزان سازگاری اجتماعی آنها خواهد شد و این با پژوهش انصاری و عطایی (۱۳۹۱) همسوست که یافته‌های آن بیان‌کننده این بود که سرمایه اجتماعی ساکنان مجتمع‌های مسکونی بر روابط اجتماعی مناطق سپاهان‌شهر و ملک‌شهر تأثیر دارد. در نظریه پاتنام، سرمایه اجتماعی دربردارنده شبکه‌ها، هنجارها، پیوندها و اعتماد اجتماعی است که همکاری و هماهنگی برای منافع متقابل را هموار می‌کند و به نهادهای اجتماعی اجازه تولید بیشتر را می‌دهد. بنا بر عقیده پاتنام (2000) شبکه‌های اجتماعی خلق‌شده از طریق مشارکت در انجمن‌ها، گروه‌ها و سازمان‌ها، کانال‌هایی را برای جریان نوع‌دوستی و هم‌نوع‌گرایی رواج می‌دهند که همکاری‌های متقابل را به وجود می‌آورد. به نظر وی، سرمایه اجتماعی در

و رشد این الگوی زندگی، زمینه انجام مطالعاتی از این دست، با روش‌های متفاوت مثل روش‌های کیفی یا ترکیبی به‌وسیله پژوهشگران و دانشجویان فراهم شود.

۲- پیشنهاد می‌شود درباره عوامل ناسازگاری در مجتمع‌های مسکونی پژوهش شود.

۳- مقایسه سازگاری اجتماعی بین خانه‌های ویلایی و آپارتمانی به‌وسیله پژوهشگران مقایسه شود.

۴- توسعه مجتمع‌های مسکونی و تأثیر آن در رفتار شهروندی تحلیل و بررسی شود.

منابع

آرون، ر. (۱۳۵۴). *مراحل اساسی اندیشه در جامعه‌شناسی*. ترجمه باقر پرهام، تهران: شرکت سهامی کتاب‌های جیبی.

ابراهیمی، م؛ کرمی، ج. برازنده، س. و بگیان‌کوله‌زار، م. (۱۳۹۴). «مداخله در سازگاری اجتماعی و کاهش رفتارهای تکانشی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی‌های یادگیری»، *مجله ناتوانی‌های یادگیری*، ۱(۵): ۳۱-۷.

ازکیا، م. و غفاری، غ. (۱۳۸۳). *توسعه روستایی با تأکید بر جامعه روستایی ایران*. تهران: نشر نی.

اسلامی‌نسب، ع. (۱۳۷۴). *روان‌شناسی سازگاری*. تهران: بنیاد امیرکافی، م. (۱۳۸۰). «بررسی احساس امنیت و عوامل مؤثر بر آن در شهر تهران»، *فصلنامه تحقیقات علوم اجتماعی ایران*، ۱: ۱-۲۶.

انصاری، الف. و عطایی، پ. (۱۳۹۱). «بررسی میزان سرمایه اجتماعی بر روابط اجتماعی ساکنین مجتمع‌های مسکونی»، *مجله مطالعات جامعه‌شناختی شهری*، ۲(۲): ۱۳۸-۱۱۳.

بورديو، پ. (۱۳۸۹). *نظریه کنش، دلایل عملی و انتخاب عقلانی*. ترجمه مرتضی مردی‌ها، تهران: نقش و نگار.

پروین، ل. (۱۳۷۴). *روان‌شناسی شخصیت*. ترجمه

باشند، میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی به‌مراتب از سطح بالاتری برخوردار است.

یافته‌های مربوط به فرضیه سوم پژوهش نشان داد هنجارگرایی ساکنان بر میزان سازگاری اجتماعی آنها در مجتمع‌های مسکونی شهر اصفهان تأثیر دارد؛ یعنی هرچه افراد هنجارهای مربوط به مجتمع مثل همکاری با هیئت‌مدیره رسیدگی به امور مجتمع را در نظر داشته باشند و احساس مفیدبودن در حل مشکلات مجتمع بکنند، میزان سازگاری اجتماعی آنها گسترش می‌یابد.

پیشنهادهای کاربردی

۱- پیشنهاد می‌شود در هر مجتمع مسکونی مکانی برای مراسم دعا و نیایش و یا محلی برای اعیاد مهم اختصاص یابد تا ساکنان بیشتر با یکدیگر آشنا شوند و رابطه دوستانه ایجاد شود.

۲- پیشنهاد می‌شود هیئت‌مدیره هنگام اجاره و فروش واحدهای مسکونی در حد امکان سعی کند سطح فرهنگی و اقتصادی ساکنان نزدیک به هم باشد تا مشکلات کمتری به‌دنبال داشته باشد.

۳- وضع قوانینی برای برقراری نظم بیشتر و ایجاد یک مرکز تجمع در مجتمع‌های مسکونی برای رسیدگی به مسائل و مشکلات ساکنان مجتمع در ساعت خاصی از روز یا هفته.

۴- آموزش فرهنگ زندگی جمعی در مدارس و دانشگاه‌ها می‌تواند اثربخشی بیشتری برای افراد داشته باشد و آنها را برای زندگی در این محیط‌ها آماده کند.

۵- آموزش فرهنگ آپارتمان‌نشینی از طریق رسانه‌های جمعی یا تهیه بروشورهای تبلیغاتی مرتبط در این زمینه به‌وسیله شهرداری‌ها و یا اداره ارشاد یا سازمان تفریحی - ورزشی شهرداری.

پیشنهادهای پژوهشی

۱- از آنجا که مطالعات میدانی درباره مجتمع‌های مسکونی و آپارتمانی بسیار نادرند، پیشنهاد می‌شود با توجه به گستردگی

- محمدجعفر جوادی و پروین کدیور، تهران: سمت.
- پورمقدس، ع. (۱۳۶۷). روان‌شناسی سازگاری. اصفهان: اصفهان.
- توسلی، غ. (۱۳۷۰). نظریه‌های جامعه‌شناسی. قم: مهر.
- توسلی، غ. و موسوی، م. (۱۳۸۴). «مفهوم سرمایه در نظریات کلاسیک و جدید با تأکید بر نظریه‌های سرمایه اجتماعی»، نامه علوم اجتماعی، ۲۶: ۳۲-۱.
- چلبی، م. (۱۳۷۲). «وفاق اجتماعی»، نامه علوم اجتماعی، ۳: ۲۸-۱۵.
- حجاری، س. (۱۳۸۴). بررسی اثربخشی آموزش گروهی حل مسئله بر میزان سازگاری اجتماعی در زنان مبتلا به اختلال دوقطبی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی دانشگاه اصفهان.
- خدایاری فرد، م؛ رحیمی‌نژاد، ع. و عابدینی، ی. (۱۳۸۶). «بررسی عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانشجویان شاهد و غیرشاهد»، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، ۲۶(۳): ۴۲-۲۵.
- خطیبی، الف. (۱۳۹۶). «تعاملات همسایگی و تأثیر آن بر نشاط اجتماعی شهروندان شهر همدان»، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، دانشگاه آزاد دهقان، ۷(۲۲): ۱۳۴-۱۰۷.
- دورکیم، الف. (۱۳۷۸). درباره تقسیم کار اجتماعی. ترجمه باقر پرهام، تهران: مرکز.
- ریتزر، ج. (۱۳۷۳). نظریه‌های جامعه‌شناسی. ترجمه احمد رضا غروی‌زاد، تهران: جهاد دانشگاهی.
- زکی، م. (۱۳۸۹). «سازگاری با دانشگاه و رابطه آن با حمایت اجتماعی دانشجویان»، فصلنامه جوانان و فرهنگ و جامعه، ۴: ۱۰۷-۱۳۰.
- ستوده، ه. (۱۳۷۲). مقدمه‌ای بر آسیب‌شناسی اجتماعی. تهران: آوای نور.
- سیدمن، الف. (۱۳۸۸). کشاکش آرا در جامعه‌شناسی. ترجمه هادی جلیلی، تهران: نشر نی.
- رازقی، ن. شارع‌پور، م؛ و ابراهیمی گنابی، ح. (۱۳۹۴). «بررسی عوامل مؤثر بر میزان روابط همسایگی در شهر بابل»، مجله جامعه‌شناسی ایران، ۱۷(۳): ۴۹-۷۷.
- شکوهی، ع. (۱۳۸۲). «جمعیت و توسعه»، مجموعه مقالات مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی در ایران، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران.
- صدیق سروستانی، ر. و نیمروزی، ن. (۱۳۸۹). «بررسی ارتباط بین مشارکت در روابط همسایگی و احساس امنیت»، فصلنامه دانش نظامی، ۱۲(۲): ۲۲۰-۱۸۵.
- عطار، س. و موثقی، ا. (۱۳۹۱). بنیادهای نظری سرمایه اجتماعی؛ بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در ایران. یزد: دانشگاه یزد.
- عمیدنیا، الف؛ نیسی، ع. و سودانی، م. (۱۳۸۹). «ابراز وجود و میزان سازگاری فردی و اجتماعی در دانشجویان دختر»، اندیشه و رفتار روان‌شناسی بالینی، ۱۷(۱۵): ۳۷-۴۶.
- فوکویاما، ف. (۱۳۷۹). پایان نظم. ترجمه غلامعباس توسلی، تهران: جامعه ایرانیان.
- فوکویاما، ف. (۱۳۸۵). پایان نظم؛ سرمایه اجتماعی و حفظ آن، ترجمه غلامعباس توسلی، تهران: حکایت قلم نوین.
- فیلد، ج. (۱۳۸۵). سرمایه اجتماعی. ترجمه غلامرضا غفاری و حسین رضانی، تهران: کویر.
- کلمن، ج. (۱۳۷۷). بنیادهای نظریه اجتماعی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- کلمن، ج. (۱۳۷۸). بنیادهای نظری اجتماعی. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- کلمن، ج. (۱۳۸۹). سرمایه اجتماعی: اعتماد، دموکراسی و

- neighbourhood context: understanding how neighbourhoods influence the prevalence of neighbourly problems and complaints*. Paper Presented to the Session How Much do Urban Neighbourhoods Matter Globalized Space. Rc 21 Conference Berlin.
- Chong, SH. (2005). *Young australian neighbourhood social capital*. Submitted in Total Fulfilment of the Requirement of the degree of Doctor of Philosophy, Faculty Life and Social Scienc, Swinburn University of Technology.
- Clinciu, A. I. & Cazan, A. M. (2014). Academic adjustment questionnaire for the university students procedia. *Social and Behavioral Sciences*, 127, 655-660.
- Coleman, J. (1988). Social capital in the creation of human capital. *The American Journal of Sociology*, 94, 95-120.
- Dhingru, R., Manhas. S., & Thakur, N. (2005). Establishing connectivity of emotional quotient (E.Q), spiritual quotient (S.Q.) with social adjustment: A study of kashmiri migrant women. *Journal of Human Ecology*, 18 (4), 313-317.
- Goodestein, L. D. & Lanyon, R. T. (1995). *Adjsufment behavior and personality*. Arizona: State University.
- Portes, A. (1998). Social capital: its origis and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology*, 24, 1-24.
- Pohchin, I. (2006). *Exploration of social capital and physical activity participation among adults on christmas island*. PHD Dissertation, School of Human Movement and Exercise Science & School of Social and Cultural Studies, University of Western Australia.
- Putnam, R. (1995). Bowling alone americas deeling sociological. *Journal of Dencency*, 16, 65-78.
- Putnam. R. D. (2000). *Bowling alone: the collapse and revival of american community*. New York: Simon and Schuster.
- Reed Victor, E. (2003). Individual difference and early school adjustment: teacher appraisals of young children with special needs. *Journal Publication Cover Early Child Development and Care*, 174 (1), 59-79.
- Turner, J. H. (1998). *The structure of sociological theory*. Belmont: wadsworth.
- Van Eijk, G. (2012). Good neighbours in bad neighbourhoods. narratives of dissociation and practices of neighbouring in a problem place. *Journal Urban Studies*, 49 (14), 210-212.
- توسعه. ترجمه کیان تاجبخش، افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: نشر شیرازه.
- کوزر، ل. (۱۳۷۲). *زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی*. ترجمه محسن ثلاثی، تهران: علمی.
- گرنفل، م. (۱۳۸۹). *مفاهیم بنیادی پیر بوردیو*. ترجمه محمد مهدی لیبی، تهران: افکار.
- گلابچی، م. (۱۳۸۰). «معیارهایی برای طراحی و ساخت بناهای بلند»، هنرهای زیبا، ش ۹، ص ۶۲-۵۲.
- موسوی، الف. (۱۳۸۵). *برنامه‌ریزی توسعه محلی با تأکید بر سرمایه اجتماعی کوی طلاب شهر مشهد*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت مدرس.
- غفوریان، م؛ مهر وحید، الف. و نوروزی‌زاده، ز. (۱۳۹۴). «بازشناسی مؤلفه‌های پایداری اجتماعی مؤثر بر افزایش تعاملات اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی محله اباذر تهران»، هویت شهر، ۱۱(۳۰): ۳۱-۴۴.
- وایتسمن، الف؛ مایر، ج. و مینگر، و. (۱۳۷۵). *رشد شخصیت و بهداشت روانی*. ترجمه سیما نظیری، تهران: انجمن اولیا و مربیان.
- واینزمن، الف. (۱۳۷۵). *رشد شخصیت و بهداشت روانی*. ترجمه مینا نظری، تهران: انجمن اولیا و مربیان.
- یارمحمدیان، الف. و شرفیان‌راد، ح. (۱۳۹۰). «تحلیل رابطه بین هوش و سازگاری اجتماعی در نوجوانان»، جامعه‌شناسی کاربردی، ۴(۲۲): ۳۵-۵۰.
- Brisson, D. & Usher, C. L. (2007). Conceptualizing and measuring bonding social capital in low-income neighbourhoods. *Journal of Social Service Research*, 34 (1), 1-11.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. in: Richarson, J. G. *Hand Book of Theory and Research for the Sociology of Education*. New York: Greenwood Press.
- Burt, R. S. (2005). *Brokerage and closure: An introduction to social capital*. Oxford: Oxford University Press.
- Campphel, R. (2009). *Psychiatoic dictionary*. Oxford: Oxford University Press.
- Cheshire, L., Fitzgerald, R., Clarke, A. & Raymond, S. (2013). *Neighbourry problems hn*